

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

INSTITUT POLITOLOGICKÝCH STUDIÍ

BAKALÁŘSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

**MEZINÁRODNÍ DIMENZE KONFLIKTU
V ZÁPADNÍ SAHAŘE 1975-1991**

Michal Vrabec

Konzultant: Mgr. Martin Riegl

Praha 2007

Čestné prohlášení:

Práci jsem zpracoval samostatně, uvedl jsem v ní všechny zdroje, s nimiž jsem pracoval, a v textu jsem řádně označil jejich použití.

V Praze dne 5. května 2007

.....

podpis

Poděkování:

Rád bych poděkoval svému konzultantovi, panu Mgr. Martinu Rieglovi, za jeho podnětné připomínky a další podporu během psaní této práce.

Obsah

Úvod.....	4
I. Historie území Západní Sahary (do roku 1970).....	7
II. Válka v Západní Sahaře a její příčiny (1970-1991).....	9
1. Španělský odchod a vypuknutí války (1970-1976)	9
1.1. Marocká taktika v první polovině 70.letech	9
1.2. Vyhlášení referenda a marocká reakce	10
1.3. Madridská smlouva.....	11
1.4. Západní Sahara - životní podmínky a nerostné bohatství.....	14
2. První fáze války (1976-80)	15
2.1. Boje před úplným odchodem španělských vojsk.....	15
2.2. Mauretánská fronta	16
2.3. Marocká fronta.....	17
3. Druhá fáze války (1980-1988)	19
3.1. Vojenský rozměr.....	19
3.2. Diplomatický rozměr	20
4. Jednání o příměří a ukončení bojů (1988-1991)	21
III. Zahraniční politika vybraných subjektů.....	24
1. Španělsko	24
1.1. Zahraniční politika v roce 1975 a důvody odchodu.....	24
1.2. Španělská zahraniční politika a její vliv na konflikt v Západní Sahaře.....	27
2. USA.....	35
2.1. Cíle a principy	35
2.2. Americká zahraniční politika a její vliv a konflikt v Západní Sahaře	39
2.3. Shrnutí.....	42
3. Francie.....	43
3.1. Cíle a principy	43
3.2. Zahraniční politika Francie a její vliv na konflikt v Západní Sahaře	44
3.3. Shrnutí.....	47
4. Organizace spojených národů	48
4.1. Principy dekolonizace	48
4.2. Role OSN v konfliktu v Západní Sahaře	49
4.3. Shrnutí.....	52
5. Organizace africké jednoty	52
5.1. Principy a role v konfliktu v Západní Sahaře	52
IV. Porovnání zahraniční politiky Španělska, USA a Francie.....	54
1. Zájmy států.....	54
2. Postoj ke konfliktu	54
3. Uplatňované prostředky	55
4. Výsledky a důsledky působení Španělska, USA a Francie na konflikt v Západní Sahaře.....	57
V. Nástin vývoje po roce 1991	58
Závěr	61
Summary	63
Přílohy (mapy)	64
Seznam použitých zdrojů:	68
Předkládaný projekt:	74

Úvod

Tato práce se zabývá mezinárodní dimenzí konfliktu v Západní Sahaře. Přímými aktéry tohoto konfliktu bylo Maroko a Fronta POLISARIO, jež zastupovala původní saharawinské obyvatelstvo. Důležitým faktorem, který ovlivňoval konflikt samotný, bylo působení dalších mezinárodních subjektů, které, z různých důvodů, přímo či nepřímo zasahovaly ve prospěch té či oné strany. Tato práce se zaměřuje na zahraniční politiku následujících tří států: Španělsko, protože bylo původní koloniální mocností, jež toto území spravovala; USA, neboť byly jednou ze dvou supervelmocí a mě zajímalo, jak se jejich pozice promítla do možnosti ovlivnit konflikt; a Francie, která měla koloniální správu nad rozsáhlým územím, jež sousedí se Západní Saharou, a Maghreb tak spadal do oblasti francouzských zájmů. Konfliktem v Západní Sahaře se intenzivně zabývaly také mezinárodní organizace - v této práci jsou zkoumány OSN a OAJ.

Důvodem, proč jsem si vybral toto téma je nejen jeho zajímavost, ale především skutečnost, že problém konfliktu v Západní Sahaře se až na pár zmínek v literatuře o dekolonizaci a několika článků v českých odborných periodikách v české literatuře prakticky neobjevuje. Zkoumání vlivu západních velmocí na konflikt v Západní Sahaře se pak v českém prostředí nevyskytuje vůbec.

V souvislosti s konfliktem v Západní Sahaře jsem si nejčastěji kladl tyto otázky: Proč a za jakých okolností se španělská vláda vzdala území Španělské Sahary? Jaké byly zájmy jednotlivých zemí v této oblasti a co sledovaly svojí politikou ke konfliktu? Jaké k tomu používaly prostředky? Byly ve své snaze úspěšné? A jak dalece byly zvolené subjekty schopny ovlivnit průběh a výsledek konfliktu? Jaký vliv měla OSN a OAJ a z jakých principů jejich aktivita vycházela? A byly tyto mezinárodní organizace schopny účinně řešit problém Západní Sahary? Pokud ne, tak z jakého důvodu? To jsou hlavní otázky na které by tato práce měla poskytnout odpovědi.

Základní orientaci v problému Západní Sahary mi poskytly články Pavlína Springerové a Jána Voderadského, avšak pro hlubší pochopení tématu bylo

naprosto nezbytné sáhnout po cizojazyčné literatuře. Jako kostra, jež popisuje vývoj Španělské Sahary a následný průběh konfliktu, mi posloužila práce španělského autora Carlose Ruize Miguela (*El Sahara occidental y España: historia, política y derecho*). Další knihy, jež jsem využil a jež pojednávají o konfliktu v Západní Sahaře, byly vydány v první polovině 80. let, a tudíž nepokrývají stanovený časový rozsah v plné šíři (Damis: *Conflict in Northwest Africa: The Western Sahara Dispute* a Barbier: *Le Conflit du Sahara occidental*). V případě španělské zahraniční politiky jsem vycházel především z Gillespie: *Spain and the Mediterranean*, ale také z již zmiňované práce Ruize Miguela. Při zkoumání americké a francouzské zahraniční politiky mi byly nápomocny hlavně analýzy a práce v odborných periodikách. Při posuzování postoje a postupu mezinárodních organizací mi nejhodnotněji posloužily dokumenty a rezoluce příslušných orgánů. Nemohu říci, že bych se potýkal s nedostatkem zdrojů, některé se však lišily faktograficky. V takovýchto případech jsem se přikláněl k většinovému názoru. V převažující většině práce je použita metoda deskriptivně - analytická, výjimkou je kapitola IV., která uplatňuje prvky srovnávací metody.

Práce je rozčleněna do pěti kapitol. Kapitola I. se zabývá počátky španělské kolonizace území dnešní Západní Sahary. Kapitola dále analyzuje nesnáze, se kterými se španělská zahraniční politika potýkala v období po osamostatnění okolních států od koloniální nadvlády. Na první kapitolu, která končí rokem 1970, navazuje kapitola II., jež se dále dělí na čtyři části: Španělský odchod a vypuknutí války (1970-76) (část 1.), První fáze války (1976-80) (2.), Druhá fáze války (1980-88) (3.) a Jednání o příměří a ukončení bojů (1988-91) (4.). Součástí části 1., jež se zabývá kořeny konfliktu v Západní Sahaře, jsou také základní geografické informace o Západní Sahaře (1.4). Kapitola III. analyzuje zahraniční politiky vybraných subjektů. V případě států Španělska (část 1.), USA (2.) a Francie (3.) se struktura kapitoly skládá z vymezení základních principů a cílů zahraniční politiky sledovaného státu v oblasti Maghrebu, z analýzy uskutečňované zahraniční politiky ke konfliktu v Západní Sahaře a jejího vliv na

tento konflikt. V případě OSN (4.) a OAJ (5.) jsou analyzovány principy, ze kterých jejich postoj k otázce Západní Sahary vycházel, rozhodnutí, která byla v souvislosti s konfliktem učiněna, a jejich reálný vliv na průběh konfliktu. Poznatky dosažené ve třetí části jsou využity v kapitole IV., která srovnává zájmy vybraných států (část 1.), jejich postoj ke konfliktu (2.) a uplatňované prostředky (3.). Poslední (4.) část této kapitoly se nazývá Výsledky a důsledky působení Španělska, USA a Francie na konflikt v Západní Sahaře a shrnuje vliv mezinárodních subjektů na průběh konfliktu a také to, jak toto působení ovlivnilo další vývoj. Kapitola V. pak nastiňuje vývoj v Západní Sahaře po uzavření příměří, tedy od roku 1991 až do konce roku 2006, a také se zabývá současným postavením Západní Sahary.

V práci se vyskytuje mnoho vlastních jmen cizího původu. Pokud existuje běžně používaná počeštěná forma tohoto výrazu, snažím se jí využít. V opačném případě používám přepis původního znění. V textu se mimo běžně užívané zkratky pro Organizaci spojených národů (OSN), Spojené státy americké (USA) a Organizaci africké jednoty (OAJ) vyskytuje i několik dalších zkratk. Při jejich prvním zmínění v textu je jejich význam vysvětlen. V textu jsou často používána sousloví Fronta POLISARIO a hnutí POLISARIO. Obě sousloví mají totožný význam, první sousloví je ovšem oficiální název.

I. Historie území Západní Sahary (do roku 1970)

Po úspěšném ukončení rekonkvisty na Pyrenejském poloostrově na konci 15.století se „katoličtí manželé“ netajili záměrem pokračovat v rozšiřování křesťanského, a tím pádem i španělského vlivu dál do Afriky. Nicméně objevení nového kontinentu a jeho následné osidlování obrátily španělskou pozornost od Afriky na dlouhá staletí. Změna v tomto postoji nastala v 19. století a byla způsobena třemi faktory: V první třetině století přišlo Španělsko o své jihoamerické državy a jeho pozornost se obrátila na jih. Druhým důvodem byly stále častější útoky pirátů na španělské Kanárské ostrovy, „...jež tragicky ukázaly, jak důležité je ovládat západní pobřeží Afriky pro ochranu ostrovů.“¹ Třetím podnětem potom byly ekonomické zájmy, reprezentované především soukromým sektorem.

V druhé polovině 19.století již naplno probíhal proces tzv. dělení Afriky evropskými mocnostmi. Španělská pozice byla v té době velmi slabá. Na vině byly vnitropolitické problémy a fakt, že se Španělsku nepodařilo získat silného mezinárodního spojence². Počátek kolonizace území nynější Západní Sahary můžeme datovat rokem 1884, kdy se španělské posádky uchytily na pobřeží. Španělský nárok na území byl uznán na Berlínském kongresu a území španělského vlivu se dále rozšiřovalo do vnitrozemí. Je třeba poznamenat, že se nejednalo o krvavé dobývání, kmeny povětšinou vstupovaly do svazku dobrovolně, neboť ve Španělech viděli spojence, „...jež se nezdál, že by nad nimi chtěl mít skutečnou moc.“³ Na přelomu 19. a 20. století bylo cílem španělské diplomacie zajistit nedotknutelnost a vymežit hranice rozsáhlého, leč nehostinného území, jež

---

¹ RUIZ MIGUEL, Carlos: El Sahara occidental y España: historia, política y derecho. Análisis crítico de la política exterior española. Madrid: Dykinson 1995 s. 23.

² Za vlády Moreta (od 1885) zde byla snaha o sblížení s Trojspolkem výsledkem však byla pouze vágní dohoda s Itálií v rámci Bismarckovského středozevního subsystému. Ta nedávala Španělsku žádné garance, neboť to bylo pro Bismarcka „...druhořadou zemí, jež by neváhal obětovat...“ k dosažení svých prvořadých cílů. Citace viz: UBIETO ARTETA, Antonio a kol. Dějiny Španělska. Praha: Nakladatelství LN 2002, s. 557.

³ RUIZ MIGUEL (1995), s. 87.

Španělům bez většího úsilí „spadlo do klína“. Tohoto cíle se s jistými obtížemi, jež byly způsobeny osamocněním Španělska na mezinárodním poli a špatným odhadem mezinárodně-politického vývoje⁴, nakonec do roku 1910 podařilo dosáhnout.

V roce 1934 došlo k nenásilné okupaci Ifni a kolonie Španělská Sahara byla rozdělena na dvě administrativní části - Sakiet al Hamra na severu a Río de Oro v jižní části. Správním centrem oblasti bylo Ifni, jež ovšem leželo mimo Španělskou Saharu (Mapa č. 1.). Tato situace trvala až do poloviny 50. let, kdy skončil koloniální status a Španělská Sahara a Ifni se staly španělskou provincií s hlavním městem El Aaiún a se tříčlenným zastoupením v Kortézech⁵. Dalším institucionálním aktem, jež měl symbolizovat rovnoprávné postavení španělského afrického území, bylo vytvoření 103 členného zastupitelského orgánu Španělské Sahary. Dostal název Jemaa a vznikl v roce 1967⁶.

Zásadní význam pro další osud španělských severoafrických území měl vznik nezávislého Maroka v roce 1956. Vedoucí představitelé Marockého království se hlásili k myšlence Velkého Maroka v jeho historických hranicích z 12. století, jehož součástí měly být všechny španělské državy v Africe, části dnešní Mauretánie, Alžírsko a Mali. I přes proklamované nároky na ostatní oblasti, slavilo nakonec Maroko úspěch pouze v případě španělských územích.

Maroko využívalo mezinárodního klimatu, jež se vyslovovalo pro dekolonizaci celého světa, a soustavně tlačilo na Španělsko, ať se vzdá svých držav. Ve své snaze mělo tichou podporu USA a Francie, protože ani jedna z velmocí nemohla dopustit destabilizaci regionu⁷. Po ozbrojeném konfliktu na

---

⁴ Španělská pozice utrpěla těžkou ránu po prohrané válce s USA v roce 1898. Španělští představitelé navíc neodhadli mezinárodní situaci, když nevěřili ve sblížení Francie a Velké Británie na počátku 19. století, což bylo vzhledem k vyjednávání s Francií velmi limitující.

⁵ Viz: DEAN, David J.: *The Air Force Role in Low-Intensity Conflict*. Alabama: Air University Press, 1986, s. 11.

⁶ Viz: FRANCK, Thomas M.: *The Stealing of the Sahara*. *American Journal of International Law*, 1976, Vol. 70, No. 4, s. 703.

⁷ Francie měla významné ekonomické styky s oblastí svých bývalých koloniálních držav, Spojené státy měly v oblasti Afriky životně důležité strategické zájmy. Severozápadní Afrika byla branou do Euroasijského

přelomu let 1957/58 získalo Maroko oblast Cabo Juby (dnes okolí města Tarfaya) na svých jižních hranicích. Po zmírnění marockého tlaku v první polovině⁸ se na sklonku 60. let dostává španělská diplomacie do těžké defenzivy, jež vyústila v roce 1969 ve ztrátu španělské enklávy Ifni ve prospěch Maroka. Avšak ani tento úspěch marocké územní nároky dostatečně neuspokojil.

II. Válka v Západní Sahaře a její příčiny (1970-1991)

1. Španělský odchod a vypuknutí války (1970-1976)

1.1. Marocká taktika v první polovině 70.letech

V první polovině 70. let přešlo Maroko do vícedimenzionální diplomatické ofenzivy. První dimenzí byl stálý a přímý tlak na Španělsko, aby dekolonizovalo svá africká území a předalo je Maroku. Na regionální úrovni potom Maroko hledalo pro tyto záměry spojence. Od roku 1974 je vidět zřetelné sblížení s Mauretánií za účelem oslabení regionální pozice Alžírka. Na poli mezinárodních organizací je potom Maroko mírně svázáno svým předchozím prohlášením, jež požadovalo referendum o sebeurčení Saharawinců⁹. Toto prohlášení ovšem Maroko posléze doplnilo tím, že je nemožné, aby referendum uspořádala španělská správa, čímž de facto referendum odmítlo, neboť kdo jiný by měl referendum organizovat nebo spoluorganizovat, než stát, který území kontroluje? Od roku 1974 pak otevřeně mluvilo o připojení území k Maroku, neboť jeho samostatnost narušuje územní integritu Maroka.¹⁰ Čtvrtou dimenzí potom bylo „strašení“ komunismem. Maroko tvrdilo, že kdyby vznikla nezávislá

---

regionu a především na Blízký východ (Střední východ z pohledu USA). Destabilizace oblasti mohla přinést Spojeným státům zásadní logistický problém v politice podpory Izraele. Více viz: III. kapitola.

⁸ Označován jako duch Barajas podle místa setkání Franca a marockého krále Hassana II. v červenci 1963.

⁹ Označení pro místní obyvatele. Více viz. část 1.4 této kapitoly.

¹⁰ Viz: RUIZ MIGUEL (1995), s. 136.

Západní Sahara, byla by pod přímým vlivem socialistického Alžírka a potencionálně by se mohla zapojit do spolupráce přímo s komunistickým blokem.

Marocký král Hassan II.¹¹ dále argumentoval tím, že silné prozápadní Maroko je v zájmu Španělska¹² a že by z případného postoupení Španělské Sahary Maroku mohlo Španělsko ekonomicky profitovat formou výhodných smluv a společných marocko-španělských projektů. Hassan II. dále naznačoval, že pokud španělská vláda předá toto území Maroku, zmírní se marocký tlak na španělské africké enklávy ve Středozemním moři, na Ceutu a Melillu, a Maroko podpoří Španělsko v jeho nárocích na Gibraltar.

1.2. Vyhlášení referenda a marocká reakce

„...[V] srpnu 1974, po osmi letech pobízení ze strany OSN, [Španělsko] oznámilo, že v prvních šesti měsících následujícího roku proběhne plebiscit, v němž se Saharawinci budou moci svobodně vyjádřit ke své budoucnosti.“¹³ To nerado slyšelo Maroko, neboť bylo zřejmé, že se Saharawinci vysloví proti připojení k Maroku. „Maroko však nebylo ochotno vzdát se nároků na Saharu z několika důvodů.“¹⁴ Na území Španělské Sahary se nacházejí významná surovinová naleziště a důležitou roli zde hrály i faktory politické. Za Hassanovy vlády se v zemi prohloubila ekonomická krize. Hassanova vnitropolitická pozice se silně otřásala a moc si udržoval jen za cenu likvidace opozice a tvrdé cenzury. Případný zahraničněpolitický úspěch v podobě zisku Španělské Sahary by marockému králi pomohl posílit jeho postavení v zemi. Hassan II. nutně potřeboval změnit mínění OSN, jež vidělo jako nejlepší řešení, aby se obyvatelé Sahary svobodně vyslovili. K tomuto záměru se však Hassanovi nedostávalo

---

¹¹ Hassan II. byl synem Mohameda V. a vládl v letech 1961 až 1999, kdy zemřel a na trůn nastoupil jeho syn Mohamed VI.

¹² Pravdou byl ovšem pravý opak. Španělskými zájmy bylo oslabení Maroka, aby se americká podpora v této oblasti přesunula na Španělsko. Viz: RUIZ MIGUEL (1995), s. 137.

¹³ SPRINGEROVÁ, Pavlína: Západní Sahara – příběh neukončené dekolonizace. *Politologické revue*, 2005, Vol. 11, No. 1, 2005, s. 41.

¹⁴ SPRINGEROVÁ (2005), s. 41.

mnoho času, neboť referendum se mělo konat během několika měsíců. Možností Maroka, jak čas získat, bylo dát problém k posouzení Mezinárodnímu soudu v Haagu. Soudní dvůr však může rozhodovat tehdy, dají-li mu problém k prošetření obě znesvářené strany. Španělsko by na toto nikdy nepřistoupilo. Mezinárodní soudní dvůr však může rozhodovat i z podnětu OSN. Proto Maroko získalo na svoji stranu destabilizovanou Mauretánii, které slíbilo i určité územní zisky v budoucím dělení území, a společně v OSN prosadily předání problému k posouzení Mezinárodnímu soudnímu dvoru. Hlavní otázkou, jež posuzoval Mezinárodní soudní dvůr bylo, zda-li existovaly nějaké vazby mezi Saharawinci a okolními subjekty, tedy mají-li Maroko či Mauretánie na toto území právo. Společně s postoupením problému Soudnímu dvoru, byla přímo do oblasti Španělské Sahary vyslána komise OSN. Maroko obratnou politikou získalo čas a mimoto hrozilo i vojensky, když koncentrovalo značné množství jednotek na svých jižních hranicích. Španělský postoj byl tehdy váhavý. Španělská vláda byla do jisté míry ochotna vyjít vstříc marockým požadavkům, neboť se obávala, že není možné předat správu místním orgánům, aniž by se k moci dostalo levicově orientované hnutí POLISARIO¹⁵, které bylo pro frankistickému vedení z ideologického hlediska nepřijatelné.

1.3. Madridská smlouva

V polovině října 1975 seznámil Mezinárodní soud veřejnost se svými závěry. Podle jeho mínění nemělo „...*Maroko ani Mauretánie nad územím Západní Sahary žádnou svrchovanost...*“¹⁶, přestože uznal historickou existenci vazeb mezi marockými náčelníky a některými nomádskými kmeny. Pozorovatelská komise OSN ve stejnou dobu informovala o tom, že „...*našla*

---

¹⁵ Název Fronta POLISARIO zkracuje slova Lidová fronta za osvobození Saguia el Hamra a Río de Oro. V čele byl ideolog El Uali, šéf vojenského křídla Gli Sidi Mustafá. Fronta vznikla v roce 1973 s cílem vyhnat Španěly a úplně dekolonizovat území. „...[Č]lenové byli jak marxisté, panarabisté, tak i promarocky a proalžírsky orientovaní muži. V letech 1973-75 podnikalo ozbrojené akce s cílem napadat španělské pozice a paralyzovat těžbu fosfátů...“ Viz: SPRINGEROVÁ (2005), s. 43.

¹⁶ International Court of Justice, Advisory Opinion of 16 October 1975.

<http://www.u-paris2.fr/cij/icjwww/idecisions/isummaries/isasummary751016.htm>

silné důkazy o tom, že Saharawinci preferují nezávislost, a doporučila [komise OSN] uspořádání referenda pod dohledem OSN.“¹⁷ Král Hassan II. však reagoval prohlášením, že se nároku na teritorium nevzdá, a vyhlásil a pak i provedl tzv. Zelený pochod, v rámci kterého přibližně 350 000 civilistů v doprovodu ozbrojených složek „vpochodovalo“ na území Španělské Sahary. OSN tento akt odsoudila a požadovala odchod účastníků pochodu zpět do Maroka. Větší část Maročanů nakonec Saharu opustila, ale až 50 000 jich na území zůstalo, aby mohli plebiscit, v případě jeho konání, významně ovlivnit ve prospěch Maroka. V pozadí akce musela být logistická příprava velkého rozsahu, která nepochybně probíhala ještě před zveřejněním závěrů Mezinárodního soudu. Tato úvaha potvrzuje, že Hassan II. měl v úmyslu opravdu jen získat čas a zabránit referendu.

Vinou těchto událostí se španělská diplomacie dostala pod obrovský tlak a složitou situaci navíc zhoršoval zdravotní stav Franka. Důsledkem mezinárodního tlaku a obtížné vnitropolitické situace bylo podepsání tzv. trojstranné Madridské smlouvy mezi Španělskem, Marokem a Mauretánií, jež rozhodla o osudu území Španělské Sahary a místních obyvatel na dlouhá desetiletí. Na základě Madridské smlouvy se Španělsko zavázalo předat správu oběma africkým zemím a dále, že jeho „...*přítomnost na území bude ukončena nejpozději do 28. 2. 1976.*“¹⁸ Smlouva dále hovoří o tom, že „...*názor saharawinského lidu vyjádřený prostřednictvím Jemaa bude respektován.*“¹⁹ Mimo oficiální dokument, který byl poté potvrzen OSN²⁰, však existovaly i tajné dodatky. Ty se týkaly hlavně ekonomických a politických vztahů mezi Marokem a Španělskem po španělském odchodu. Na jejich základě Španělsko „...*bez kompenzace předá Maroku všechny zařízení na těžbu fosfátů a 65% akcií těžební společnosti Fos Bu Craa...*“²¹,

---

¹⁷ FRANCK (1976), s. 711.

¹⁸ Tripartite Agreement Among Spain, Morocco and Mauretania Signed at Madrid on November 14, 1975, článek 2. In: DAMIS (1983), přílohy na konci knihy.

¹⁹ Tripartite Agreement Among Spain, Morocco and Mauretania Signed at Madrid on November 14, 1975, článek 3. In: DAMIS (1983), přílohy na konci knihy.

²⁰ A,B/RES/3458 (B) (XXX) 1975.

²¹ RUIZ MIGUEL, Carlos: Los Acuerdos de Madrid, inmorales, ilegales y políticamente suicidas. *La Ilustración Liberal*, 2005/6 (invierno), No. 26.

zbylých 35% zůstane ve španělských rukou. Maroko se zavázalo, že povolí plavbu španělským lodím do západosaharských vod bez omezení po dobu následujících 20ti let. V politické rovině se Maroko pak vzdává svých nároků na Ceutu a Melillu. Postupný odchod španělských jednotek na přelomu let 1975 a 1976 probíhal v atmosféře zmatků a násilí, jež bylo vyvoláváno jednak diverzním působením hnutí POLISARIO a jednak postupem marockých a mauretánských vojsk na Španělskem uvolněné území. Vzhledem k tomu, že se během této doby Saharawinci legitimně nevyjádřili k budoucímu statutu svého území, nastalo s vypršením Madridské smlouvy právní vakuum. Toho se pokusila využít Fronta POLISARIO, jež 27. února vyhlásila Saharawinskou arabskou demokratickou republiku (SADR). V této době však již probíhaly tvrdé boje mezi vojenskou odnoží Fronty POLISARIO - ELPS²² a postupujícími marockými a mauretánskými jednotkami. Ty vyjadřovaly legitimitu svého postupu na území Západní Sahary odvoláváním se na rozhodnutí Jemaa, jež se mělo podle 3. článku znění trojstranné smlouvy z Madridu vyjádřit k tomuto dokumentu. Tak učinilo 26. 2. 1976, kdy vyjádřilo svůj souhlas se zněním Madridské smlouvy. Problém tohoto rozhodnutí však spočíval v tom, že již předtím sama Jemaa přenesla své pravomoci²³ na Frontu POLISARIO jakožto jediného reprezentanta saharawinského lidu. To však Hassan odmítl akceptovat a souhlas Jemaa s Madridskou smlouvou považoval za svobodné vyjádření Saharawinců o své budoucnosti. Tak se vyhnul obávanému referendu. Násilným odporem legitimního zástupce saharawinského lidu, Frontou POLISARIO, proti oběma okupantům se rozhořel konflikt, jež trval až do roku 1991.

---

http://www.libertaddigital.com/ilustracion_liberal/articulo.php/647

²² ELPS je zkratkou španělského sousloví Ejército de Liberación de Pueblo Saharaui, tedy Armáda pro osvobození Saharawinského lidu, či Osvobozenecá armáda saharawinského lidu.

²³ Tzv. deklarace z Guelty byla předána prostřednictvím Alžírsko mezinárodním organizacím. RUIZ MIGUEL (1995), s. 275.

1.4. Západní Sahara - životní podmínky a nerostné

bohatství

Rozloha Západní Sahary (Mapa 2.) je 252 120 km čtverečních.²⁴ V severní části 20 km směrem do vnitrozemí se nachází největší a podle ústavy SADR i hlavní město El Aaiún (La'Youn). Dalšími důležitými městy jsou poutní místo Smara a Bu Craa (Boukra) a přístavy Dakhla, La Güera a Cape Bojador (Boujdour). Podle sčítání v rámci připravovaného referenda žilo v roce 1974 na tomto území 73 497 právoplatných voličů a dalších zhruba 30 000 žilo v roce sčítání v exilu. Saharawinci jsou berberského a arabského původu a žijí převážně beduínským způsobem života (81% země zaujímá poušť). Ještě v 70. letech byla stále významná politická organizace na úrovni kmenů, proto je složité hovořit o společně sdílené národní saharawinské identitě. Nicméně v době, kdy se v polovině 70. let objevila určitá šance na vytvoření vlastního státu, Fronta POLISARIO dokázala aktivizovat místní obyvatele, aby se postavili proti síle, jež by vytvoření nezávislé Západní Sahary chtěla zabránit. Dominantní náboženství je islám a hlavní jazyky arabština²⁵, berberština a španělština. Převážná část území je naprosto nevhodná pro zemědělskou činnost, pobřežní vody však poskytují možnost rybolovu díky hojnému výskytu ryb. I z hlediska nerostného bohatství je země velmi dobře vybavena. V okolí města Bu Craa jsou obrovské zásoby fosfátů a „...v roce 1947 zde byla nalezena největší fosfátová skála na světě...“²⁶ a jedná se tak o čtvrté největší světové naleziště fosfátů. Okupací Západní Sahary se odhadované množství zásob fosfátů na Marokem ovládaném

---

²⁴ Západní část území omývají vody Atlantického oceánu, na severu hraničí v délce zhruba 500 km (hranice kopíruje 27°40' severní šířky) s Marockým královstvím. Na severovýchodě má přibližně 50 km dlouhou hranici s Alžírskou lidovou a demokratickou republikou. Na východě a jihu hraničí s Mauretánskou islámskou republikou 1500km. Jižní část hranice probíhá po 21°20' severní šířky, měří 400 km a končí u přístavního města La Güera.

²⁵ Arabština je úřední jazyk podle ústavy Saharské arabské demokratické republiky.

²⁶ KARMOUS, Afifa: Les ressources naturelles d'un territoire non autonome: le Sahara Occidental. 2001. Colloque des Juristes sur le Sahara Occidental, Paris le 28 avril 2001.

<http://www.arso.org/colljupa.karmous.htm>

území zvýšilo na 16,2 mld. tun²⁷, což byla z celkových světových zásob téměř polovina. Na konci 70.let Maroko ovládalo třetinu světového trhu²⁸ s fosfáty a jeho příjmy z exportu této komodity byly v roce 1976 kolem 1mld \$²⁹, což byla zhruba jedna šestnáctina marockého HDP. Na jihu v okolí města La Güera jsou naleziště ropy, na území Západní Sahary se nachází i rudy jako například titan, měď, či zinek³⁰.

2. První fáze války (1976-80)

2.1. Boje před úplným odchodem španělských

vojsk

K prvnímu většímu konfliktu mezi místními obyvateli a okupujícími jednotkami došlo již v lednu 1976 u města Amgala, jež má velký strategický význam vzhledem k obraně fosfátových dolů v okolí Bu Craa. Stála zde na jedné straně marocká armáda proti saharawinským vojákům a jednotkám Alžírské republiky, jež podporovala snahu hnutí POLISARIO a vytvoření západosaharského státu. Byla to však poslední akce, do které se Alžírsko zapojilo přímo vysláním svých vojáků, protože dále již nechtělo riskovat případnou otevřenou válku s Marokem, ze níž stály USA. Nicméně Alžírsko bude po celou dobu války věrně materiálně, finančně i logisticky podporovat ozbrojené složky hnutí POLISARIO v boji proti Maroku. Maroko předpokládalo, že díky svému naprostému monopolu ve vzduchu „udolá“ saharawinský odpor ve velmi brzké době. Hassan II. neváhal ani s použitím napalmu a bílého fosforu³¹ proti

---

²⁷ DAMIS (1983), s. 25.

²⁸ V roce 1976 byla marocká produkce s 15.5 mil tunami třetí na světě, ale vzhledem k tomu, že ostatní producenti uspokojují především vnitřní trh, zaujímalo Maroko klíčovou pozici v mezinárodním obchodu s touto surovinou.

²⁹ DAMIS (1983), s. 26.

³⁰ BEAM, Alex: Who owns the phosphates? Polisario war in the Sahara. *The Nation*. 21.1.1978, s. 42.

³¹ RUIZ MIGUEL (1995), s. 251.

Saharawincům, jež utíkali před válečným nebezpečím do vnitrozemí a dále do alžírského exilu. Tímto krokem si marocký král na čas zneprátelil i amerického prezidenta (J.) Cartera.

2.2. Mauretánská fronta

Primární odpor ELPS však v první fázi války směřoval proti marockému spojenci - Mauretánii, které obsadila jižní část západosaharského území. Zdá se, že dohoda o kooperaci směřující k okupaci a rozdělení Západní Sahary existovala mezi Marokem a Mauretánií již od prosince 1974. Tehdy se Hassan II. a Ould Daddáh³² dohodli, že bohatší severní část s fosfátovými doly připadne Maroku. Další dohoda o rozdělení celého území vznikla o rok později na sklonku roku 1975. Společná snaha byla zpečetěna 14. 4. 1976, kdy byla ustanovena státní hranice mezi Marokem a Mauretánií, jež rozdělila západosaharské území na dvě části (mapa 3.).

Síly ELPS se soustředěným tlakem snažily narušit zaostalé mauretánské hospodářství, přičemž se zaměřovaly především na železnici spojující doly Zuerat a přístavní město Nuadibú.³³ V létě 1976 se pod přímou palbou ocitlo dokonce hlavní město Mauretánie - Nuackhot. Ani v dalších měsících tlak na Mauretánii neustával, a ta se dostávala do stále větších hospodářských obtíží. V roce 1977 se Mauretánii podařilo získat pomoc od Maroka, které v rámci vzájemné obranné dohody poskytlo Mauretánii 9000 vojáků. Útoky však nepřestaly a Mauretánie a se v roce 1978 ocitla na pokraji hospodářského a sociálního kolapsu³⁴. Mauretánskou situaci nezlepšila ani pomoc francouzského letectva, jež bombardovalo saharawinské guerilly ELPS. Od poloviny roku 1978 tak Mauretánie vedla s hnutím POLISSARIO jednání o uzavření příměří. Ta byla

---

³² Moktar Ould Daddáh byl prezidentem Mauretánské islámské republiky od získání její nezávislosti v roce 1960 do roku 1978, kdy byl svržen během státního převratu.

³³ Záškodnickou činností a rychlými přepadovými akcemi tak Saharawinci úspěšně narušovali přepravu železné rudy, jejíž export činil 80% (RUIZ MIGUEL (1995) s. 241) - 85% (BEAM (1978), s. 42) mauretánského zahraničního obchodu.

³⁴ Mezi lety 1975-1977 vzrostl její rozpočet o 64% a v roce 1978 šlo 60% prostředků státního rozpočtu na vedení války. Viz: DAMIS (1983) str. 85.

ovšem vinou nestabilní vnitropolitické situace v zemi³⁵ úspěšně dotažena až o rok později, kdy 5. 8. 1979 v Alžíru představitelé obou stran podepsali mírovou smlouvu. Mauretánie ve smlouvě prohlašuje, „...že už *nebude mít žádné teritoriální nároky ani jiné požadavky na Západní Saharu...*“ a „...skončí *nespravedlivou válku...*“³⁶ V tajném dodatku potom stojí, že se Mauretánská islámská republika stáhne z území Západní Sahary³⁷ do 7 měsíců od podepsání dohody a uzná „...*POLISARIO jakožto legitimního zástupce saharawinského lidu*“³⁸. Pro Frontu POLISARIO bylo uzavření míru a rozbití mauretánsko-marocké aliance velkým vojenským a diplomatickým vítězstvím, které dávalo naděje na osvobození celé Západní Sahary. Ty ovšem vzápětí upadly, neboť jakmile se začala stahovat mauretánská vojska, jejich pozice okamžitě obsadila Marocká královská armáda.

2.3. Marocká fronta

Přestože se Lidová osvobozenecská armáda v prvních letech války zaměřovala především na boj proti slabšímu z obou spojenců, Mauretánii, dosáhla několika velkých úspěchů a nakonec získala převahu i v boji proti Maroku. Taktika byla velmi podobná té proti Mauretánii. Rychlé přepadové akci na logistické cíle, v případě Maroka to byly především fosfátové doly v Bu Craa a jeho okolí³⁹. V roce 1978 se saharawinští povstalci dostali dokonce na vlastní území Marockého království. Na počátku roku 1979, v době, kdy už Mauretánie

---

³⁵ V polovině července 1978 byl mauretánský prezident Ould Daddáh sesazen a do čela státu se postavil Ould Salek, který chtěl válku co nejrychleji ukončit. Na podzim téhož roku se v Paříži sešel s představiteli hnutí POLISARIO, aby jednal o příměří. Jednání však byla přerušena vinou dalšího palácového převratu v dubnu 1979. Nový vládce Ahmed Ould Bucief měl vůli pokračovat v jednáních, ale o měsíc později zemřel. Mír s hnutím POLISARIO byl tak uzavřen až Mohamedem Ghouna Ould Haidalla, který vládl jakožto předseda vojenského výboru do roku 1984.

³⁶ Peace Treaty Between the Polisario Front and the Islamic Republic of Mauritania Signed in Algiers on August 5, 1979, čl. 2. I. (A) resp. (B). In: DAMIS (1983), příloha.

³⁷ Kvůli bezpečnosti přístavního města Zuerat si ovšem Mauretánie ponechá přístav La Güera na jihozápadním cípu Západní Sahary.

³⁸ Secret Part: Modalities of the Peace Agreement čl. 3. In: DAMIS (1983), příloha.

³⁹ V říjnu 1976 provedla ELPS dokonce rozsáhlou invazi proti správnímu městu marocké části Západní Sahary, El Aaíunu. Během útoků na těžbařské centrum v Bu Craa v červnu 1977 dokonce zemřel jeden Španěl, ostatní španělské zaměstnanci byli v zápětí odvoláni.

jednala s hnutím POLISARIO o ukončení bojů, a nedlouho poté, co zemřel významný podporovatel Fronty POLISARIO alžírský prezident Bumediene⁴⁰, proběhla velká saharawinská ofenzíva, zčásti na počest zesnulého Boumedienna⁴¹, během níž byla současně napadána města Bu Craa, El Aaiún, přístav Bojador a jiná marocká města. Jednu dobu dokonce ovládalo hnutí POLISARIO i značnou část pobřeží. Přestože se Hassanovi II. podařilo v roce 1979 získat velkou vojenskou pomoc od USA a Francie, dostali se Saharwinci v roce 1980 dokonce na vzdálenost 180 km od marockého přístavu Agadir⁴². Mimo vojenské úspěchy se v první fázi války dostavilo i několik diplomatických úspěchů. Důležitým cílem, jehož chtělo hnutí POLSARIO dosáhnout, byl vstup SADR do Organizace africké jednoty. Ve snaze zabránit tomuto vstupu Hassan II. přislíbil v roce 1981 konání referenda. I přes značné úsilí Maroka se SADR nakonec členem OAJ stala.

Důležitým aspektem, který ovlivňoval postavení SADR na mezinárodní úrovni bylo uznání ostatními členy mezinárodního společenství. Během prvního měsíce po vyhlášení 27. 2. 1976 byla SADR uznána devíti státy⁴³. Do října roku 1981 uznalo SADR 51 států, z nichž více jak polovina byly africké státy. Do konce konfliktu v roce 1991 získala SADR uznání 75 států. Mezi těmito zeměmi ovšem nebyl, mimo Jugoslávie (1984) a Albánie (1987), žádný stát Evropy ani člen NATO. SADR naopak získalo uznání některých členů socialistického tábora jako například Severní Koreje (1976), Vietnamu (1979) či Kuby (1980). Samotný SSSR však, podobně jako Čína, SADR neuznal. Ze států Maghrebu⁴⁴ byla SADR uznána samozřejmě Alžírskem (1976), Libyí (1980) a Mauretánií (1984). Uznání od Maroka a Tuniska se jí nedostalo. Jako pozitivní změnu viděli Saharawinci i

---

⁴⁰ Houari Bumédiene byl alžírský prezident v letech 1965-1978, kdy v prosinci ve své funkci zemřel.

⁴¹ DAMIS (1983), s. 85.

⁴² To znamená, že jednotky ELPS postoupily zhruba 200 km do marockého vnitrozemí

⁴³ Madagaskar, Burundi, Alžírsko, Angola, Benin, Mozambik, Guinea-Bissau, Severní Korea a Togo.

⁴⁴ Jedná se o arabské státy na severozápadě afrického kontinentu. Patří sem Maroko, Alžírsko, Tunisko, Mauretánie a sporné území Západní Sahary.

postoj OSN, jež se z původního nerozhodného stanoviska⁴⁵ stále více přikláněla na jejich stranu.

Přestože byly Královské marocké síly v desetinásobně⁴⁶ převaze, nebyly s to efektivně čelit útokům Saharawinců, a to z mnoha důvodů⁴⁷. Asi nejvýznamnějším z nich byl fakt, že se jednalo o guerillovou válku v pouštních podmínkách. Pro Maroko bylo nesmírně vyčerpávající, jak materiálně, tak i z hlediska psychologického, čelit soustavným útokům a když se k tomu přidal i rozpad spojenectví s Mauretánií, musel král Hassan II. na počátku 80. let učinit rozhodná opatření.

3. Druhá fáze války (1980-1988)

3.1. Vojenský rozměr

V první fázi války dosáhlo hnutí POLISARIO mnoha úspěchů, jak vojenských, tak diplomatických. Marocké armádě se zdaleka nedařilo zajistit bezpečnost na celé rozloze okupovaného území, což vyplývalo ze samotné logiky guerillové války. Král Hassan II. se, donucen okolnostmi, rozhodl pro změnu taktiky. Řešením měla být výstavba zdí nebo jakýchsi ochranných valů, jež by umožnily bránit důležitá místa a příslušníky marockých jednotek. Je dost možné, že tento nápad pocházel od amerických či francouzských poradců⁴⁸, jež působili v Maroku a jejichž země se po dlouhou dobu potýkaly s nesnázemi vedení války proti partyzánskému odboji v Indočíně. Jedna z prvních zdí, dokončená v roce 1982, byla vystavěna na ochranu tří měst, jež měla politický, hospodářský, respektive náboženský význam, tedy kolem El Aaiúnu, Bu Craa a Smary. Další

---

⁴⁵ Podrobněji rozebráno v kapitole III. 4.

⁴⁶ V roce 1981 byl odhadovaný počet vojáků ELPS 10 000-12 000, Královská marocká armáda čítala mezi 100 000-140 000. Viz: DAMIS (1983), s. 257.

⁴⁷ Zaprvé, saharawinští bojovníci znali dokonale terén, ve kterém se pohybovali. Zadruhé byli dobře fyzicky vybaveni vůči odolávání vysokým teplotám, jež mnohdy v poušti dosahovaly až 60°C. Třetím a velmi významným faktorem bylo velmi dobré vojenské a logistické vybavení, jež Povstalcům dodávaly zahraniční partneři.

⁴⁸ RUIZ MIGUEL (1995), s. 259-260.

zdi pak chráněné území rozšiřovaly a postupně zmenšovaly prostor bez ochrany před útoky saharawinských jednotek. V roce 1983 „...obklopovaly zdi 10% území a chránily 70% marockých vojáků.“⁴⁹ (mapa 4.)

Tyto zdi měly nejen vojensko-strategický význam, ale přinesly Maroku i další výhody. Tím, že se podařilo vystavět zdi co nejbližší alžírským a mauretánským hranicím, mohla marocká diplomacie poukazovat na to, že Fronta POLISARIO působí ze sousedních zemí a ne z vlastního svobodného území. Dále Maroko zabránilo velkým bitvám, který by přitahovaly pozornost světových médií. Takto mohlo v klidu uskutečňovat postupné „pomaročtění“ území. Přestože byla stavba a údržba zdí velmi nákladná, splnila svůj účel a umožnila marockým silám, aby postupem času získaly nad ELPS významnou převahu.

3.2. Diplomatický rozměr

V polovině 80. let, se SADR po dlouholetém úsilí, mnoha komplikacích a přes značný odpor Maroka stala členem OAJ. V roce 1982 došlo v etiopské Adis Abebě ke schválení přistoupení SADR k organizaci. Učinila tak Rada ministrů členských států OAJ. Marocká diplomacie ovšem zásadně protestovala a argumentovala tím, že přijetí bylo schváleno pouze administrativním orgánem OAJ. Tato záležitost vyvolala značné rozpory uvnitř struktur OAJ a představitelé SADR raději dobrovolně dočasně neparticipovali na agendě africké organizace. Po neúčasti v roce 1983, se saharawinská delegace o rok později již dostavila na výroční zasedání OAJ a v listopadu 1984 byla SADR, tentokrát už vrcholným orgánem, oficiálně přijata za plnoprávného člena OAJ. Úspěch saharawinské diplomacie vyvolal okamžitou reakci Maroka, které ještě téhož roku „...na protest z této organizace vystoupilo“.⁵⁰ V následujícím roce se prezident SADR stal dokonce viceprezidentem OAJ.

---

⁴⁹ O'REILLY, Philip J.: Saharans keep fighting for their homeland. *New York Times*, 1. 3. 1983. s. A.22.

⁵⁰ SPRINGEROVÁ (2005), s. 57.

V srpnu 1984 se Maroku podařilo podepsat dohodu s Kaddáfího⁵¹ Libyí, čímž získalo spojence Fronty POLISARIO na svoji stranu. Libye ukončila svoji finanční pomoc a spolupráci se SADR, čímž došlo k částečné diplomatické izolaci SADR v severní Africe, neboť jedinou podporu měla z Alžírsku. Tato marocko-libyjská dohoda však narušila dobré americko-marocké vztahy. Aby Maroko neztratilo přízeň USA, muselo o dva roky později učinit dvě rozhodnutí, jež Libye považovala za zradu⁵². Dne 15. 4. 1986 provedly USA letecký útok proti Libyi. Na tento akt mělo Maroko podle litery dohody reagovat poskytnutím pomoci Libyjskému státu, Hassan II. však americké bombardování pouze odsoudil. O čtvrt roku později, v červenci 1986 se marocký král Hassan II. setkal s izraelským premiérem Šimonem Peresem⁵³. Hassanovým cílem bylo „zavděčit“ se USA a dokázat, že je ochotný a schopný hrát mediační roli v řešení palestinsko-izraelského konfliktu. Přestože si Maroko tímto činem na pár let značně popudilo Libyi, Kaddáfí svoji pomoc Frontě POLISARIO již do konce konfliktu neobnovil.

4. Jednání o příměří a ukončení bojů (1988-1991)

Od poloviny 80. let se o konflikt začala významněji zajímat také OSN. Na sklonku roku 1985 se generální tajemník OSN Javier Pérez de Cuéllar⁵⁴ začal střídavě scházet s představiteli obou válčících stran za účelem zjištění jejich představ o podmínkách míru, avšak k intenzivním vzájemným jednáním mezi Frontou POLISARIO a Marokem zatím nedošlo. V roce 1987 byla vytvořena společná odborná mise OSN a OAJ, jež připravovala půdu pro uzavření příměří. O reálných možnostech ukončení konfliktu se začalo hovořit v roce 1988, kdy byl v srpnu oběma bojujícími stranami akceptován předběžný mírový návrh, jenž byl

---

⁵¹ Muammar Kaddáfí je v Libyi u moci od roku 1969, kdy s dalšími nižšími důstojníky svrhl libyjský monarchistický režim.

⁵² Viz. RUIZ MIGUEL (1995), s. 286.

⁵³ Šimon Peres byl izraelským premiérem poprvé na jaře 1977, dále v letech 1984-86 a 1995-96.

⁵⁴ Peruánec Javier Pérez de Cuéllar byl v pořadí 5. generálním tajemníkem OSN v letech 1982-1992. Ve funkci nahradil Kurta Waldheima a byl vystřídán Butros Butros-Ghálím.

vypracován společnou akcí OAJ a OSN, a především došlo k jednání mezi Alžírskem a Marokem. Toto sblížení obou rivalů potvrdilo Maroko ratifikací smlouvy⁵⁵ z roku 1972, jež ujasňovala polohu vzájemné hranice. Začátkem roku 1989 byla započata série přímých jednání⁵⁶ mezi Hassanem II. a delegací Fronty POLISARIO. V roce 1990 schválila RB OSN rezoluci⁵⁷, ve které potvrdila základní body budoucí mírové smlouvy tak, jak je navrhovala zpráva generálního tajemníka. Tento základ budoucí smlouvy byl relativně výhodný pro Maroko, neboť mu dovoľoval ponechat své jednotky na území Západní Sahary a nezmiňoval se o marockých přistěhovalcích, jež král Hassan II. po celou dobu konfliktu pobízel ke kolonizaci území různými daňovými a dalšími zvýhodněními. Rezoluce dále požádala generálního tajemníka, aby vyhotovil další zprávu, jež by posunula mírový proces kupředu. Následná rezoluce RB z dubna 1991⁵⁸ zkompletovala mírový plán a navrhovala vyslání mise OSN, tzv. MINURSO⁵⁹, jež měla působit na území Západní Sahary po uzavření příměří a jejímiž cíli bylo dohlížení na jeho dodržování a příprava podmínek pro konání referenda, jež předpokládalo vytvoření seznamů voličů. V květnu 1991 pak generální tajemník vyhlásil 6. 9. 1991 jakožto den uzavření příměří. Těsně před zářijovým ukončením bojů však Maroko podniklo rozsáhlou vojenskou operaci proti oblastem, jež ovládala SADR. Během útoku 22. 8. 1991 se marocké armádě podařilo „...zničit provinční hlavní město Tifariti, školu a nemocnici“⁶⁰. Ozbrojené síly Fronty POLISARIO však nepodnikly odvetný útok, aby Maroku nedaly záminku ke změně harmonogramu mírového plánu. O dva týdny později 6. 9. 1991, jak bylo předem stanoveno, uzavřely po šestnácti letech krvavých bojů Maroko a Fronta POLISARIO příměří.

---

⁵⁵ K ratifikaci došlo roku 1989 a jedná se o tzv. Ifranskou smlouvu, na jejímž základě Maroko Alžírsku mimo jiné uznalo tindoufskou oblast. Viz: ZOUBIR, Yahia H.: The Western Sahara Conflict: Regional And International Dimension. In: *The Journal of Modern African Studies*. Vol. 28, č. 8, 1990, s. 240.

⁵⁶ Obě strany spolu jednaly již v letech 1978, 1983, 1985 a 1988. Viz: RUIZ MIGUEL (1995), s. 283.

⁵⁷ Rezoluce RB OSN 658 (1990): Western Sahara (27 June).

⁵⁸ Rezoluce RB OSN 690 (1991): Western Sahara (29 Apr).

⁵⁹ Zkratka ze španělského Misión de las Naciones Unidas para la organización del referéndum en el Sáhara Occidental.

⁶⁰ RUIZ MIGUEL (1995), s. 289.

Uzavření příměří bylo výsledkem několikaletého úsilí a vycházelo z rezolucí RB OSN z let 1990 a 1991. Bylo umožněno díky sblížení Maroka s Alžírskem, jež posunulo maghrebský integrační proces a ukončilo rozdělení Maghrebu do dvou soupeřících bloků, které se definovaly na základě postoje k západosaharskému konfliktu. Otázka Západní Sahary přestala být klíčovým faktorem vzájemných vztahů, což umožnilo kompromisní jednání. Tato změna klimatu v Magrebu umožnila uzavření příměří mezi Marokem a hnutím POLISARIO.

Konečné podmínky příměří vyhovovaly spíše Maroku, a to hned z několika důvodů. Zaprvé, přestože se marocká ekonomika na počátku 90. let nacházela již za nejnižším bodem hospodářské krize z let 80. a uspokojivě rostla, bylo udržování zdí a obrovské armády velkou zátěží pro marocký rozpočet. Zastavení bojů mohlo marockým financím jen prospět. Zadruhé, mírový plán posvětil přítomnost 65 000⁶¹ vojáků Marocké královské armády na území Západní Sahary. Zatřetí, bylo dohodnuto, že se referendum bude konat pod dohledem marockých pořádkových jednotek a úřadů, což skýtalo Hassanovi II. velkou výhodu ovlivnit výsledek referenda ve svůj prospěch. Referendum se mělo uskutečnit v lednu 1992.

---

⁶¹ Pro porovnání: počet vojáků ELPS podle MINSURO bylo 1695. In: RUIZ MIGUEL (1995), s. 291.

III. Zahraniční politika vybraných subjektů

1. Španělsko

1.1. Zahraniční politika v roce 1975 a důvody odchodu

V době narůstajícího marockého tlaku na Španělskou Saharu, který vyvrcholil Zeleným pochodem, byla vnitropolitická situace ve Španělsku velmi nejistá. Již 83letý (F.) Franko od léta 1975 trpěl vážnými zdravotními problémy a jeho režim se rozpadal. Od konce října již prakticky nevládl⁶² a jeho funkce postupně přebíral budoucí král Juan Carlos, jakožto nastupující hlava státu, a premiér Arias Navarro⁶³. Mimo eroze režimu a nejistoty z budoucího vývoje zde však existovaly i další okolnosti, jež způsobily, že se Španělsko, přestože mělo vojenské kapacity⁶⁴, marockému tlaku efektivně nepostavilo. Zaprvé, za španělskou politickou reprezentací nestálo španělské veřejného mínění. Druhou slabinou španělské pozice byla tehdy již dost velká propast mezi španělskou správou a saharawinskými obyvateli. Dalším, a pravděpodobně nejvýznamnějším nedostatkem byl fakt, že Španělsku se nedostávalo ani podpory na mezinárodní úrovni. Jeho zahraniční politika byla postavena na třech pilířích, z nichž jeden byl v tomto případě prakticky nevyužitelný⁶⁵. Pokud tedy ponecháme stranou úzké vztahy s Latinskou Amerikou, zbývá Španělsku orientace na Západ, především na Spojené státy, a dále intenzivně veřejně propagované dobré vztahy s arabskými státy. Oba zbývající „sloupy“ držící španělskou zahraniční politiku „...se však

---

⁶² viz. PRESTON, Paul: Franco. Krvavý diktátor nebo spasitel Španělska? Brno: BB art 2001 s. 637-41.

⁶³ Carlos Arias Navarro byl posledním premiérem Frankovy epochy. Ve funkci byl mezi lety 1973-1976.

⁶⁴ Na území Španělské Sahary bylo v té době nejméně 15 000 velmi dobře vyzbrojených vojáků s výbornou morálkou. In: DAMIS (1983), s. 12.

⁶⁵ Možnosti španělské zahraniční politiky v otázce Španělské Sahary v roce 1975 viz: RUIZ MIGUEL (1995), s. 195-200.

v říjnu 1975 s hlukem zřítily.⁶⁶ Spojené státy zakázaly Španělsku použít zbraně, které mu dodaly. Toto opatření bylo velmi omezující, neboť prakticky jinými zbraněmi španělská armáda nedisponovala. USA reagovaly tímto krokem na Frankovo odmítnutí pomoci, o kterou Američané žádali během Yom-Kipurské války v roce 1973. Ačkoliv zde hrozba přímého vstupu USA do případného konfliktu na straně Maroka neexistovala, portugalské zkušenosti⁶⁷ s koloniální válkou se určitě projeví ve španělském hodnocení situace a důsledků jejího potencionálního řešení. Vztah k arabským zemím, tedy třetí pilíř španělské zahraniční politiky, by se dal charakterizovat slovy: přátelství, které nikdy nemělo konkrétní projev. Když si v době krize v Západní Sahaře arabské státy měly vybrat mezi poloarabským⁶⁸ Marokem a Španělskem, volily jim bližší Maroko. Významnou roli zde hrála také zahraniční politika USA, které přesvědčily ropné státy, aby se postavily na stranu Maroka. Například Saudská Arábie poskytovala Maroku i finanční a logistickou pomoc v průběhu akce Zelený pochod. Na samotném pochodu se možná nepřímo podílely i Spojené státy. Jisté je, že v roce 1974 byla do Maroka vyslána americká vojenská poradní mise. Nabízí se ještě jedna alternativa, totiž že Španělsko mohlo usilovat o podporu SSSR. Tato možnost však nebyla realizovatelná hned z několika důvodů. Zaprvé kvůli Frankovu antikomunistickému přesvědčení. Kdyby ideologickou propast caudillo odmyslel a požádal o pomoc, hrozilo zde velké riziko, že si Španělsko dlouhodobě znepřátelí USA. Třetím a asi nejpodstatnějším argumentem proti této variantě je skutečnost, že SSSR měl velký zájem na obchodu s Marokem a nestál o jeho destabilizaci, a proto by se ani proti němu nepostavil. V neposlední řadě zde hrál významnou roli i fakt, že případná konfrontace mezi účastníky tzv. Zeleného pochodu a španělskou armádou mohla zhoršit mezinárodní reputaci země. Pro některé, kteří již vzhledem k blížící se Frankově smrti kalkulovali

---

⁶⁶ RUIZ MIGUEL (1995), s. 197.

⁶⁷ Více jak deset let bojovaly portugalské jednotky v Mosambiku proti místní osvobozené armádě.

⁶⁸ RUIZ MIGUEL (1995), s. 195.

s novou rolí Španělska v mezinárodním společenství, bylo násilné řešení situace ve Španělské Sahare nepřijatelné.

Tyto výše zmíněné okolnosti zatlačily Španělsko do značně pasivní role ve vztahu k marockému tlaku a následně i k nečinnosti. Ve chvíli, kdy 6. 11. 1975 došlo k „invazi“ 350 000 Maročanů na území Španělské Sahary, byla španělská diplomacie v totální defenzivě. Mnoho frankistických lídrů se domnívalo, že je výhodnější vyjít marockým nárokům vstříc, především s ohledem na možnost, že by se Maroko mohlo zavázat nečinit nároky na další španělská území v Africe, Ceutu a Melillu. Tento závazek byl nakonec také jedním z tajných dodatků Madridské smlouvy, kterou zástupci Ariasovy vlády podepsali 14. 11. 1975, tedy 6 dní před Francovou smrtí. Španělsko se v ní zavazuje „...*okamžitě ustanovit dočasnou správu nad územím za účasti Maroka, Mauretánie a ve spolupráci s Jemaa...*“⁶⁹ a definitivně ukončit přítomnost na území Španělské Sahary před 28. 2. 1976. Podle ústavního právníka z Univerzity v Santiagu de Compostela Ruize Miguela není smlouva z Madridu a důsledky z ní pramenící v souladu s právním pořádkem Španělského království a její podepsání bylo i v rozporu s mezinárodním právem⁷⁰.

---

⁶⁹ RUIZ MIGUEL (2005/6: w).

⁷⁰ Autor poukazuje na to, že španělská vláda neměla legitimní pověření tuto smlouvu uzavřít a že Madridská smlouva nebyla ani řádně potvrzena parlamentem a ani vydána ve sbírce zákonů. Avšak Madridská smlouva není v souladu ani s mezinárodním právem, protože správy nad kolonizovaným územím je možné se vzdát buď prostřednictvím referenda, nebo předáním Poručenské radě OSN. Nikoliv tedy předáním jiné zemi. Tento názor vyslovil v roce 2002 i poradce generálního tajemníka pro právní záležitosti Hans Corel. Viz: RUIZ MIGUEL (2005/6: w).

1.2. Španělská zahraniční politika a její vliv na konflikt v Západní Sahaře

1.2.1 Maghreb-cíle a principy španělské zahraniční politiky

Vzhledem k podmínkám a okolnostem, za jakých se Španělsko vzdalo své správy nad Západní Saharou, nemohlo, na rozdíl od Velké Británie a Francie v jiných částech světa, využít koloniální minulosti k prosazování svých zájmů v regionu. Nicméně i přesto bylo španělské zahraničně-politické a ekonomické působení na oblast Maghrebu a v důsledku i na konflikt v Západní Sahaře velmi významné. Během Frankovy vlády byl v zahraniční politice kladen velký důraz na dobré vztahy s arabským světem. Tato proarabská orientace mnohdy poškozovala vztahy s USA, se kterými v roce 1953 podepsalo Španělsko smlouvu, na jejímž základě dalo americké armádě k dispozici základny na svém území. Klíčovou oblastí španělské zahraniční politiky bylo Středomoří a především Maghreb. Z mezinárodního pohledu je tato oblast „...komplikovaná mozaika regionálních vztahů, jež se podobá šachovnici, kde se státy mají tendenci chovat podle formule: nepřítel mého nepřítele je můj přítel.“⁷¹ Dvěma nejvýznamnějšími hráči byly Alžírsko a Maroko, jež usilovaly o hegemonii v celé oblasti. Oficiální strategií pozdní Frankovy diplomacie směrem k Maghrebu byl koncept rovnováhy. Španělskou snahou bylo mít dobré vztahy s oběma lídry oblasti a těžit z jejich rivality. V otázce Španělské Sahary však tato koncepce selhala, neboť Španělsko nedokázalo získat Alžírsko na svoji stranu a mobilizovat ho proti marockým snahám. V důsledku toho stály španělské zájmy na konci 60. let a v první polovině 70. let proti trojbloku Maroko, Mauretánie, která byla až příliš slabá, než aby mohla odporovat Maroku, a Alžírsko. V této obtížné pozici, kdy jakýkoliv náznak španělské spolupráce s Alžírskem vyvolal na straně Maroka další zesílení tlaku na španělské državy v Africe, bylo Španělsko

---

⁷¹ GILLESPIE, Richard: Spain and the Mediterranean: Developing a European Policy Towards the South. Houndmills : Macmillan 2000, s. 30.

donucenu vyjít vstříc marockým požadavkům. Tak španělskou zahraniční politiku v oblasti Maghrebu od 60. let spíše než koncept rovnováhy vystihuje název strategie „*kompensace*“⁷² se zřetelným upřednostňováním Maroka, důsledkem čehož je postoupení správy nad Západní Saharou Maroku a Mauretánii. Z geopolitického hlediska mohl marocký úspěch v západosaharské otázce vychýlit rovnováhu moci v maghrebské oblasti směrem k Maroku, což nemohl dopustit jeho hlavní regionální rival, Alžírsko, a postavil se na stranu Fronty POLISARIO. Dalším důvodem proč Alžírsko začalo podporovat saharawinský odboj byl fakt, že Madridskou smlouvou „...*byla mapa severní Afriky překreslena bez jeho souhlasu...*“⁷³.

Vzhledem ke složitosti demokratizačního procesu a vlastním vnitropolitickým problémům, přebírají španělské centristické vlády⁷⁴ Frankovu strategii v Maghrebu (jak tu proklamovanou, tak tu realizovanou) ze setrvačnosti. V praxi to znamenalo větší náklonnost k Maroku, jež se projevila například potvrzováním platnosti Madridské smlouvy. Postupem času se však objevovaly snahy alespoň částečně vylepšit španělsko-alžírské vztahy. S příchodem nové socialistické vlády v roce 1982 se regionální strategie Španělska v Maghrebu změnila, a to i přesto, že před nástupem do funkce premiéra Felipe Gonzalés⁷⁵ ujišťoval, že se zahraniční politika nezmění. Vláda formovaná PSOE vytvořila směrem k Maghrebu tzv. globální koncepci. Španělsko se snažilo udržovat dobré vztahy s oběma rivaly, Marokem a Alžírskem, s cílem o jejich sblížení, jež by vyústilo ve vzájemnou integraci států tohoto regionu a zajistilo regionální stabilitu. V prvních letech vlády PSOE byl však Maghreb zásadně rozdělen do

---

⁷² Viz. GILLESPIE (2000), s. 30.

⁷³ MUNDY, Jacob: How the US and Morocco seized the Spanish Sahara. *Le monde diplomatique*. 2006, WP 1/2006.

<http://mondediplo.com/2006/01/12asahara>

⁷⁴ V polovině roku 1976 byl po Ariasově demisi do čela vlády jmenován Adolfo Suárez, jež obhájil premiérské křeslo za stranu UCD (Unión de centro democrático, tedy Svaz demokratického středu) i po prvních a druhých svobodných volbách po pádu Franka v roce 1977 resp. 1979. Svaz demokratického středu byl u moci do roku 1982. Suárez byl premiérem do roku 1981, kdy předal vládu spolustraníkovvi Leopoldu Calvu Sotelovi.

⁷⁵ Felipe Gonzáles Márquez byl premiérem v letech 1982-1996 za stranu PSOE (Partido Socialista Obrero Español, tedy Španělská socialistická strana dělnická).

dvou nesmiřitelných bloků s Alžírskem, Tuniskem a Mauretánií na jedné straně a Marokem a Libyí⁷⁶ na straně druhé. Tato polarizace trvala až do poloviny 80. let, kdy započalo postupné sbližování členů obou bloků, jež vyvrcholilo obnovením alžírsko-marockých diplomatických styků v roce 1988, aby nakonec v únoru 1989 všech pět členů vytvořilo Svaz arabského Maghrebu.

Cílem tohoto severoafrického uskupení „...bylo napomáhat vzájemné spolupráci všech členských států v širokém spektru oblastí.“⁷⁷ Důraz byl kladen hlavně na ekonomickou kooperaci a společný postup v zahraniční politice, ale jak ukázal vývoj v 90. letech, reálné výsledky zůstaly daleko za očekávanými, jež panovaly na sklonku 80. let.

1.2.2 Postoj Španělska k SADR a jejím představitelům

Suarézova vláda neodvolala platnost Madridské smlouvy a akceptovala marockou administrativní správu nad územím Západní Sahary, nikoliv však nároky Maroka na svrchovanost nad územím. Vládní strana UCD zastávala názor, že „...odmítnutím smlouvy by Španělsku vznikla odpovědnost za Západní Saharu...“⁷⁸ a k tomu v probíhajícím procesu demokratického přechodu nebyl dostatek vůle. „Suarézova vláda, podobně jako později Gonzálezova, nikdy neuznala SADR, protože jejím uznáním by došlo k předejití výsledků referenda...“⁷⁹, jež by ukončilo dekolonizační proces a jehož konání španělská diplomacie prosazovala na fórech OSN. V letech 1977-78 se Frontě POLISARIO podařilo ve spolupráci s přátelsky nakloněným Alžírskem španělskou pozici oslabit. V tomto období vrcholily saharawinské útoky na španělské rybáře a alžírský prezident Houari Bumediene dal kanárskému

---

⁷⁶ Spojenecká smlouva z Uxda podepsaná v roce 1984.

⁷⁷ BOUKHARS, Anouar: A Two-level Game Analysis of the Complexities of Interstate Rivalry in the Maghreb. *Columbia International Affairs Online*. 2001, WP 5/2001.

<http://www.ciaonet.org/access/boa02/boa02.html>

⁷⁸ GILLESPIE (2000), s. 38.

⁷⁹ GILLESPIE (2000), s. 38.

separatistickému hnutí MPAIAC⁸⁰ prostor k vysílání v alžírském rádiu. Aby Španělsko uchránilo své zájmy, uznala španělská vláda prostřednictvím ministra zahraničí hnutí POLISARIO jakožto legitimního zástupce saharawinského lidu⁸¹. Toto uznání však bylo pouze taktickým ústupkem, jehož prostřednictvím Španělsko urovnalo vztahy s Alžírskem a Frontou POLISARIO.

Postoje Suárezovy vlády k otázce Západní Sahary se neslučovaly s názorem nejsilnější opoziční strany PSOE. Její předseda, Filipe Gonzáles, se v roce 1976 v Alžírsku, s jehož vedoucími představiteli ho sblížovalo ideologické přesvědčení, setkal se zástupci Fronty POLISARIO. Společně pak podepsali komuniké, jež později ratifikoval sjezd PSOE a podle něhož byla Madridská smlouva označena za neplatnou. Společné prohlášení také hovořilo o tom, že by Španělsko mělo převzít zodpovědnost za Západní Saharu. Postoj PSOE se postupem času a s blížící se výhlídkou na vládní křesla přibližoval pozici zastávané tehdejší vládou. Když se v roce 1982 PSOE stala vládní stranou, Gonzálesovo ideologické zapálení pro Západní Saharu a podpora levicově orientovaného hnutí POLISARIO byly vyměněny za pragmatické postoje, jejichž hlavním principem byl španělský národní zájem. Španělská diplomacie i nadále prosazovala konání referenda, jako tomu bylo za vlády UCD, avšak nikoliv z ideologických důvodů, jak by tomu napovídalo vystupování PSOE na konci 70. let, ale z čistého pragmatismu, který vycházel z úvahy, že diplomatická podpora saharawinské věci sblíží Madrid s Alžírem. Výrazné komplikace ve vztahu k hnutí POLISARIO nastaly po uzavření španělsko-marocké smlouvy v roce 1983. Hnutí POLISARIO v reakci na tuto dohodu opětovně začalo útočit na španělské rybáře, jež vyplouvali do západosaharských vod. Vše vyvrcholilo v září 1985, kdy po útoku saharawinských člunů zůstalo asi 10 mrtvých rybářů a

---

⁸⁰ Movimiento por la Autodeterminación e Independencia del Archipiélago Canario v překladu znamená Hnutí za sebeurčení a nezávislost Kanárského souostroví. Hnutí bylo založeno v šedesátých letech marxistou Antonio Cubillem. Po předání Španělské Sahary získalo velký vliv, neboť obyvatelé španělského souostroví přišli o rybolovné oblasti a také se obávali, že stejně jako Madridská vláda předala Maroku africké území, mohlo by dojít i na předání Kanárských ostrovů, jež leží od afrického pobřeží cca 150 km.

⁸¹ V roce 1975 sice bylo Hnutí POLISARIO uznáno za legitimního zástupce saharawinského lidu, nicméně postfrankistická vláda uznala hnutí až v roce 1979.

námořníků pobřežní stráže. Španělský ministr zahraničí Ordoñez⁸² označil hnutí POLISARIO za teroristickou skupinu a vláda se rozhodla uzavřít kanceláře hnutí v Madridu a v Las Palmas. Hnutí POLISARIO za tento krvavý útok zaplatilo špatnými vztahy se Španělskem, které trvaly až do konce 80. let. Vztah UCD a PSOE k Frontě POLISARIO se tak v době, kdy každá z nich vládla, téměř nelišil. PSOE vstupem do vlády ztratila zápal pro saharawinskou otázku, a tak jediným relevantním politickým subjektem, jež konzistentně sympatizoval s hnutím POLISARIO, byli španělští komunisté.

1.2.3 Španělská zahraniční politika (1976-1980)

Ve vztahu ke konfliktu mezi hnutím POLISARIO a Marokem udržovala španělská diplomacie přísnou neutralitu. Ariasova, Suarézova i Sotelova vláda odmítaly odvolat Madridskou smlouvu, proti jejíž platnosti bojovalo hnutí POLISARIO svými ozbrojenými složkami. V tomto úsilí měli Saharawinci značnou podporu Alžírsko, které nemohlo dopustit, aby Maroko zabráním Západní Sahary posílilo svoji pozici. Navíc vládnoucí socialisty v čele s prezidentem Bumedienem a Frontu POLISARIO sbližovala ideologická orientace. Španělsko zabráno vlastními vnitropolitickými záležitostmi pokračovalo ve zřetelném upřednostňování Maroka ve své maghrebské politice, jehož důkazem byly dodávky zbraní do Maroka, jež trvaly až do poloviny roku 1977. V tomtéž roce byla mezi Španělskem a Marokem podepsána smlouva o rybolovu, která vycházela z dodatků Madridské smlouvy. I přes marocké nedodržení původních závazků z roku 1975, nevyšly španělské ekonomické zájmy úplně naprázdno⁸³.

---

⁸² Francisco Fernández Ordóñez byl španělským ministrem zahraničí v letech 1985-1993.

⁸³ Dohoda sice snižovala původní počet let, po kdy mohou španělští rybáři za poplatek využívat bohatých záposaharských vod, z 15 na 10 (na základě dodatků Madridské smlouvy byly Španělsku poskytnuty pobřežní vody k rybolovu na 5 let zdarma s příslibem na dalších 15 let za poplatek), ale španělské firmy zase získaly významné zakázky na výrobu člunů pro marockou armádu. Dále bylo dohodnuto, že Španělsko poskytne Maroku úvěry na společné projekty v rybolovném průmyslu. Vzhledem k významnosti rybářské odvětví ve Španělsku zvláště pak na Kanárských ostrovech byla oblast rybolovu velké politikum. Podpis této

Tato dohoda však nebyla nikdy Marokem ratifikována a Maroko navíc anulovalo zbytek španělského podílu ve společnosti Bu Craa.

Španělská dohoda s Marokem vyvolala ostrou reakci Fronty POLISARIO a celá situace nakonec vyústila ve španělské uznání Fronty POLISARIO a obnovení standardních diplomatických styků s Alžírskem. Významnou roli zde hrála i proevropská orientace nového alžírského prezidenta Bendžedída⁸⁴. Důsledkem těchto okolností byla na konci 70. let španělská politika ve vztahu k Maroku a Alžírsku mnohem vyváženější. Tato nová situace umožnila Španělsku oslabit opětovné marocké nároky na Ceutu a Melillu, jež znamenaly další porušení marockých slibů z roku 1975. Významným signálem zlepšujících se španělsko-alžírských vztahů bylo společné prohlášení obou zemí vydané při Suarézově návštěvě v Alžírsku, které poukazovalo na to, „...že *dekolonizace Západní Sahary už trvá příliš dlouho...*“⁸⁵ a je v zájmu stability celého regionu, aby byl problém Západní Sahary vyřešen. Španělsko také navrhlo vytvoření autonomní Západní Sahary. Po uzavření mírové smlouvy mezi hnutím POLISARIO a Mauretánií odsoudil španělský ministr zahraničí Oreja⁸⁶ „...*marockou anexi mauretánské zóny...*“ a dále „...*uznal POLISARIO jakožto jediného a legitimního zástupce saharawinského lidu...*“⁸⁷. Oreja také zpochybnil legitimitu vyjádření Jemaa k Madridské smlouvě na počátku roku 1976 a připomněl, že na základě Madridské smlouvy předalo Španělsko Maroku a Mauretánii pouze správu nad územím Západní Sahary, nikoliv svrchovanost. Tyto výroky jasně nasvědčovaly o jistém sblížení Španělska a Alžírsku, k němuž docházelo na konci 70.let. Spíše než reálný zájem o vyřešení saharského konfliktu bylo cílem španělské zahraniční politiky rozdělovat svoji pozornost mezi oba nejsilnější hráče oblasti

---

dohody, jež snižovala rybolovné období, sklídl nesouhlas veřejnosti a po její ratifikaci byl zaznamenán nárůst kanárského nacionalismu.

⁸⁴ Šadlí Bendžedíd byl alžírským prezidentem po krátkém působení Rabaha Batata v čele státu a vládl v letech 1979-1992.

⁸⁵ *Le Monde*, 3. 5. 1979, s. 3. In: BARBIER, Maurice: *Le Conflit du Sahara occidental*. Paris : Harmattan, 1982, s. 305.

⁸⁶ Marcelino Oreja Aguirre byl ve funkci ministra zahraničí mezi lety 1976-1980.

⁸⁷ BARBIER (1982), s. 305.

rovnoměrněji a dosáhnout rovnováhy moci v Maghrebu. Dobré politické vztahy pak byly klíčové pro ekonomickou spolupráci.

1.2.4 Španělská zahraniční politika (1980-1991)

Od počátku 80. let bylo hlavním tématem španělsko-marockých vztahů vyjednávání podmínek smlouvy, která by navázala na smlouvu z roku 1977. Důležitost jednání podtrhuje fakt, že první bilaterální zahraniční setkání premiéra Gonzálese po uvedení do úřadu se uskutečnilo v Rabatu. Španělská ekonomika se nacházela v recesi a Maroko mělo, jakožto významný obchodní partner, zvláštní důležitost. Výsledkem mnohaletého jednání byla dohoda z roku 1983, která však byla pro Španělsko spíše nevýhodná vzhledem k výši platby za využívání pobřežních vod. Španělské firmy však získaly významné zakázky⁸⁸. Španělsko-marocká spolupráce se prohlubovala a v roce 1984 se rozšířila i o vojenskou dimenzi⁸⁹. K tomuto trendu přispěla také zlepšující se ekonomická situace ve Španělsku, která tak umožnila zvýšit objem španělského kapitálu proudícího do Maroka⁹⁰. V roce 1984 byla uzavřena spojenecká smlouva mezi Marokem a Libyí. Madrid se na vojenskou spolupráci těchto dvou států díval s obavami, neboť viděl ohrožení Ceuty a Melilly. Jejich vzájemná roztržka však tyto obavy zahнала a Španělsko se tak mohlo plně soustředit na rozvoj ekonomických vztahů. Na počátku 90. let se tak Španělsko stalo druhým největším obchodním partnerem Maroka⁹¹, po Francii. Příznivý trend vzájemných vztahů vyvrcholil v roce 1991, kdy byla mezi Marokem a Španělskem uzavřena smlouva, jež Španělsku zaručovala klid v otázce Ceuty a Melilly.

---

⁸⁸ Především na výrobu vojenských člunů. Čluny španělského původu tvořily v roce 1984 až 90 procent člunů používaných marockým námořnictvem.

⁸⁹ Její obsahem byla společná vojenská cvičení a hlavně dodávky zbraní v hodnotě 1 mld \$, přičemž se jednalo především o malá letadla, lehké zbraně a radary. In: GILLESPIE (2000), s. 55.

⁹⁰ Např v roce 1988 poskytlo Španělsko Maroku úvěr 1,1 mld \$. a investice mezi lety 1988-90 vzrostly desetkrát! In: GILLESPIE (2000), s. 62-3.

⁹¹ Nejvýznamnějšími marockými exportními artikly, které končily na španělském trhu byly samozřejmě fosfáty, které byly velmi důležité vzhledem k velikosti španělského zemědělského sektoru, dále pak ryby, mořské plody, potraviny, polozpracované výrobky a textil. Opačným směrem pak putovaly čluny a malé lodě, stroje, železářské výrobky, umělé hmoty a bavlna. Viz: GILLESPIE (2000) s. 63.

Relativní uklidnění situace v Západní Sahaře dovolilo Španělsku posilovat spolupráci s Alžírskem, jež jakožto světový exportér zemního plynu mělo pro Španělsko velmi důležitý ekonomický význam. A právě jednání o podmínkách prodeje alžírského plynu bylo určujícím tématem vzájemných vztahů v letech 1983 až 1985, kdy byla uzavřena smlouva. Dobré ekonomické vztahy potvrzovalo i jednání o výstavbě plynovodu a zájem španělských energetických společností o investice v Alžírsku⁹². Konflikt v Západní Sahaře a alžírská podpora hnutí POLISARIO a s tím související povzbuzování kanárského nacionalismu nedokázaly zničit vzájemné ekonomické vazby, které se nakonec v 80. letech staly určujícím prvkem španělsko-alžírských vztahů.

1.2.5 Shrnutí

Hlavním principem španělské zahraniční politiky k maghrebské oblasti byla snaha o zajištění rovnováhy moci mezi Alžírskem a Marokem. Toto mocenské vyvážení by přineslo stabilitu v regionu, bezpečnost Ceuty a Melilly a rozvoj obchodu Španělska s africkým středomořím. Ke konfliktu v Západní Sahaře přistupovalo tedy Španělsko pragmaticky. Vzhledem k tomu, že Alžírsko bylo největším spojencem hnutí POLISARIO v boji proti Maroku, došlo by v případě vítězství jedné či druhé strany k vychýlení rovnováhy moci v Maghrebu. Maroko ovládající Západní Saharu, anebo Alžírsko se značným vlivem na samostatnou SADR byly varianty, jež byly se španělskými zájmy v Maghrebu neslučitelné.

Žádná španělská vláda během války oficiálně neodvolala platnost Madridské smlouvy a nikdy neuznala SADR. Ve vztahu k Frontě POLISARIO nezastávala španělská diplomacie rigidní pozici, nýbrž flexibilně manévrovala za účelem prosazení svých zájmů v regionu. Tento přístup dovolil španělské vládě uznat Frontu POLISARIO v roce 1979, stejně tak jako zásobovat marockou armádu vybavením, které bylo posléze použito v boji proti ozbrojeným silám

---

⁹² V letech 1988-90 dosáhly španělské investice v Alžírsku hodnoty 10 mil. \$.
In: GILLESPIE (2000), s. 98.

hnutí POLISARIO. Na mezinárodních fórech Španělsko požadovalo ukončení dekolonizace prostřednictvím referenda o sebeurčení Saharawinců a odmítalo marocké nároky na svrchovanost nad Západní Saharou. Během konfliktu v Západní Sahaře bylo Španělsko ve sledování svých zájmů v regionu úspěšné. A to byl také jeden z faktorů, díky němuž skončil konflikt v roce 1991 bez jasného absolutního vítěze, nicméně s velkou převahou Maroka nad hnutím POLISARIO.

2. USA

2.1. Cíle a principy

Minimálně po dobu tří období poutala oblast Maghrebu pozornost americké zahraniční politiky. Byla to „...2. světová válka, období dekolonizace v padesátých a šedesátých letech a konečně konflikt v Západní Sahaře...“⁹³ Přesto Američané během studené války jen zřídkakdy pohlíželi na Maghreb jako na celistvou oblast, a tudíž ani neexistovaly regionální koncepce americké zahraniční politiky k této oblasti. Navzdory tomu byl tento region pro USA důležitý. Nejen jakožto oblast, jež prakticky sousedí s evropskými spojenci USA, ale také jako podpůrný bod při amerických snahách na Blízkém východě. Bez ohledu na tyto „dlouhodobé faktory“ působil v 70. letech i další faktor, a sice ten, že pro USA se „...strategická hodnota Afriky jako celku po americkém odchodu z Vietnamu neustále zvětšovala.“⁹⁴ V 70. letech se tak hlavní pozornost nejen USA, ale i SSSR soustřeďovala na Blízký východ a právě na africký kontinent⁹⁵. Přestože

---

⁹³ ZOUHIR, Yahia H.: American Policy in the Maghreb: The Conquest of a new Region? Real Instituto Elcano: Working paper 13/2006 (24/7/2006).

⁹⁴ VOLMAN Daniel: Africa's Rising Status in American Defence Policy. *The Journal of Modern African Studies*, 1984, Vol. 22, No. 1, s. 143.

⁹⁵ Hlavními oblastmi soupeření obou supervelmocí během studené války byly: Evropa (40. léta), severovýchodní Asie (50. léta) a jihovýchodní Asie (60. léta), Afrika a Blízký východ (70. léta) a Karibská oblast (80. léta). Převzato z KISSINGER, Henry: Umění diplomacie. Od Richelieua k pádu Berlínské zdi. Praha: Prostor, 1997, s. 884-885 (mapové přílohy).

USA deklarovaly, že nechtějí soupeřit se SSSR v Africe⁹⁶, rozsáhlá kubánská intervence za sovětské peníze v Angole přiměla USA věnovat Africe zvýšenou pozornost.

Přímo v oblasti Maghrebu, se USA mohly spolehnout na tři mocnosti. Zaprvé to byla Francie, jakožto bývalá metropole koloniálního impéria v severní Africe, dále pak Tunisko⁹⁷ a především Maroko. Právě vztahy a s posledním jmenovaným a jeho důležitost pro USA byly významnými faktory, jež ovlivnily konflikt v Západní Sahaře v neprospěch Saharawinců, a to i navzdory tomu, že oficiálně proklamované stanovisko USA ke konfliktu v Západní Sahaře byla po celou dobu přísná neutralita.

USA mají s Marokem nejdéle trvající mírovou smlouvu, jež byla uzavřena již v roce 1787. Mimo historicky dobré vztahy bylo Maroko pro USA velmi důležitým partnerem i v období 70. let. Při své první cestě na Blízký východ v listopadu 1973 se (H.) Kissinger, tehdy ještě jako poradce pro bezpečnost, zastavil v Rabatu na setkání s Hasanem II. a doufal, že „...*starý přítel USA morálně podpoří v našem [americké] úsilí na Blízkém východě.*“⁹⁸ Tak se nakonec i stalo a král Hassan II. hrál významnou zprostředkovatelskou roli mezi Egyptem a Izraelem, pomohl zorganizovat tajná setkání mezi představiteli obou států a významnou měrou tak přispěl k následnému podepsání mírové smlouvy mezi Egyptem a Izraelem v roce 1979. Maroko bylo vedle Egypta nejdůležitějším africkým spojencem USA v 70. a 80. letech a Rabat svoji prozápadní orientaci dokazoval nejen úzkými vazbami na USA, nýbrž také vlastními akcemi v Africe, například vysláním jednotek do Zairu v letech 1977-1978 za účelem boje proti

---

⁹⁶ Ministr zahraničí William Rogers v roce 1971 v Adis Abebě „...*volał po konci studené války v Africe. Dále řekl, že mezinárodní společenství by se mělo soustředit na rozvoj Afriky spíše než soutěž Východ-Západ.*“ In: HERMAN, Cohen J.: United States and Africa. Non-Vital Interests Also Require Attention. *AmericanDiplomacy.org*. 2003, Commentary & Analysis, 30.8.2003

http://www.unc.edu/depts/diplomat/archives_roll/2003_07-09/cohen_africa/cohen_africa.html

⁹⁷ Tunisko bylo stabilní a ekonomicky relativně vyspělý stát vzhledem k ostatním zemím Maghrebu, vzájemné vztahy byla narušeny jen bombardováním Tuniska, jehož důvodem byla přítomnost sídla Organizace pro osvobození Palestiny.

⁹⁸ KISSINGER, Henry Alfred: *Bouřlivé roky*. Praha : BB art, 2004. s. 571.

Mobutuovu⁹⁹ diktátorskému režimu či „...poskytnutí[m] výcviku angolským revolučním pravicovým silám.“¹⁰⁰ Velmi důležitým aspektem vřelých americko-marockých vztahů byla také samotná poloha Marockého království. Blízký spojenec USA ovládá jižní pobřeží Suezského průplavu a je velmi důležitou zastávkou na cestě z USA na Arabský poloostrov či do středu a na jih Afriky. Vzdušné síly USA mohly využívat jeho letecké základny prakticky bez omezení a americkému námořnictvu bylo umožněno kotvit v marockých přístavech. Takovými výhodám, jež plynuly z geostrategické polohy Maroka, ostatní státy Maghrebu nemohly konkurovat. Navíc byly Americe, kromě Tuniska, i značně ideologicky vzdáleny. Americko-alžírské vztahy byly negativně ovlivněny americkou podporou Francie v boji proti Alžírské osvobozené frontě, navíc v čele Alžírsko stál socialistický prezident Bumedienne. Tyto okolnosti ovšem nebránily tomu, aby bylo Alžírsko významným obchodním partnerem USA¹⁰¹. Další stát v oblasti, Libye, podporoval mezinárodní terorismus, a tak byl pro Američany také jakožto možný spojenec nepřijatelný. Mauretánie byla vzhledem ke své slabé pozici z hlediska zájmů USA bezvýznamná. USA si byly vědomy velkého významu marockého společenství a tomu přizpůsobovaly i velikost finanční pomoci¹⁰². Maroko mělo v USA i nejvýznamnějšího dodavatele zbraní. Americká podpora Maroka byla v 70. a 80. letech, kromě období 1977-1979, bezvýhradná.

Na přelomu let 1975-1976, kdy vrcholil marocký tlak na Španělskou Saharu, se USA postavily za svého dlouholetého a důležitého spojence. Případný

---

⁹⁹ Mobutu Sese Seko vládl v Zairu naprosto neomezeně od roku 1965 do roku 1990. U moci však zůstal i po skončení studené války a v čele byl až do své smrti v roce 1997.

¹⁰⁰ WENGER, Martha: Reagan Stakes Morocco in Sahara Struggle. *MERIP Reports*, 1982, Vol. 12, No. 105, s. 25.

¹⁰¹ V roce 1984 byl alžírský export do USA roven 2,5 mld. \$ (pro srovnání do Francie, největšího obchodního partnera, vyvezla téhož roku 3,4 mld. \$).

In: *The Middle East and North Africa 1991*. London: Thirty-seventh Edition, 1990, s. 371.

¹⁰² Maroko bylo po Egyptě druhým největším příjemcem americké zahraniční pomoci Africe. V letech 1950-81 dostalo od USA 765 mil \$, Egypt 3,6 mld \$, Sudan 340 mil \$.

In: *Foreign Military Sales, Foreign Military Construction Sales and Military Assistance Fact*. Washington: Department of Defence, 1981. In: WENGER (1982), s. 23.

Hassanův neúspěch v zahraniční politice v kombinaci s ekonomickou a sociální krizí v Maroku mohl vyústit v jeho pád. To USA nemohly dopustit. Dalším faktem, který formoval americký postoj k otázce Západní Sahary, bylo ideologické zaměření hnutí POLISARIO a americká obava, že SADR bude pouze loutkovým státem socialistického Alžírska, popřípadě bude dokonce pod vlivem SSSR. Faktem zůstává, že navzdory tomu že ELPS bojovalo s výbrojím sovětské výroby, přímé vazby mezi Frontou POLISARIO a SSSR nikdy neexistovaly a přímá finanční či jiná podpora přicházela „pouze“ z Alžírska a do roku 1984 i z Libye. Přestože byly USA po celou dobu konfliktu v Západní Sahaře na straně Maroka, americká podpora nebyla vždy konzistentní. Jasnou podporu posledního roku Fordovy vlády nahradilo mírné ochlazení vztahů a pozastavení amerických dodávek v počátečních letech prezidentství (J.) Cartera. V posledních dvou letech Carterovy administrativy se americko-marocké vztahy opět vylepšily, aby se nástupem (R.) Reagana otevřel prostor pro masivní dodávky zbraní a techniky, neboť Reagan „...viděl africký kontinent jako opravdové vakuum, které nesmí být vyplněno Rusy.“¹⁰³ V období vlády (G.) Bushe „staršího“ se situace v Maghrebu mění, neboť zaprvé, Alžírsko ztrácí svůj radikální a revoluční charakter a zadruhé, konflikt v Sahaře dosahuje mnohem menší intenzity. Tyto okolnosti umožnily vyjednávání o ukončení bojů, s nimiž souhlasily i USA.

V roce 1979 byla schválena dodávka, jež výrazně překračovala standardy amerických vojenských kontraktů, neboť její součástí byly i útočné zbraňové systémy, jež měly být evidentně použity proti ELSP na území Západní Sahary. Proti tomu vystoupil kongresman Solarz¹⁰⁴ s námitkou, že USA se podporou Maroka v boji proti národu, jenž usiluje o sebeurčení a vlastní stát, staví proti základním principům, na kterých jsou Spojené státy samy postaveny. Solarz neviděl žádný důvod, jenž by měl bránit Saharawincům ve vytvoření vlastního

---

¹⁰³ VOLMAN (1984), s. 145.

¹⁰⁴ Stephen Joshua Solarz byl členem Sněmovny reprezentantů amerického Kongresu za Demokratickou stranu celkem 18 let (1973-1995). Svě postoje k zahraniční politice USA k Západní Sahaře shrnul v článku „Arms for Morocco?“ Viz: SOLARZ, Stehen J.: Arms for Morocco? *Foreign Affairs*, 1979/80, Vol 58, No. 2, s. 278-99.

státu a odmítal argumenty, že by se tím zvýšil vliv SSSR v oblasti. Domníval se, že USA by vzhledem k důležitosti Maroka pro americkou zahraniční politiku měly i nadále podporovat Hassana II., preferoval ovšem spíše ekonomickou a humanitární pomoc, a v žádném případě dodávky útočných zbraňových systémů. Pokud bychom souhlasili se Solarzovými argumenty, neměla by se, podle mého názoru, americká zahraniční politika k Západní Sahaře o co legitimně opřít. Podporou Maroka, kterou odůvodňovala bojem proti komunismu, se stavěla proti principu sebeurčení. Přišla-li by o ideologický argument antikomunismu, ztratila by legitimitu této podpory.

2.2. Americká zahraniční politika a její vliv a konflikt

v Západní Sahaře

Přestože americký ministr zahraničí (H.) Kissinger věděl o plánované marocké invazi do Španělské Sahary 14 dní před jejím zahájením, nepodařilo se mu Hassana II. kontaktovat, aby tento záměr probrali. Po vyhlášení Zeleného pochodu Kissinger prohlásil: „...obávám se, že Hassan může být sesazen, pokud nedosáhne úspěchu...“¹⁰⁵ V reakci na vyhlášenou marockou invazi se Španělsko obrátilo na OSN, aby zabránila připravované akci. Tyto snahy však zablokovaly USA a Francie a OSN tzv. Zelený pochod pouze odsoudila¹⁰⁶. Americkým zájmům vyhovovala i nerozhodnost OSN v postoji k Madridské smlouvě, protože za těchto okolností se zdálo, že by se Západní Sahara neměla dostat do rukou Alžírska. V důsledku americké podpory marocké věci se Španělsko dostalo do izolace, jež vyústila v předání Západní Sahary Maroku.

Přestože USA Frontu POLISARIO ani SADR nikdy neuznaly, tvrdý postup marockých sil proti saharawinským uprchlíkům a především jejich bombardování napalmem a bílým fosforem v roce 1976 „donutily“ (J.) Cartera, aby zastavil americké dodávky zbraní do Maroka. Rabat neuspěl ani s žádostí o nákup

---

¹⁰⁵ MUNDY (2006: w).

¹⁰⁶ Podrobnosti o jednání v OSN více rozebrány v kapitole věnované této organizaci.

vojenských letadel o rok později. Carterova administrativa začala být vůči Hassanovi II. vstřícnější v létě 1979. Důvodem byly velmi úspěšné útoky ELPS, jež ohrožovaly Hassanovo postavení v monarchii. USA revidovaly principy vzájemné spolupráce z roku 1960 a dovolily prodej i útočných zbraňových systémů, tedy postup, jenž kritizoval kongresman Solarz. Důvodem tohoto rozhodnutí byl fakt, že Saharawincům se podařilo podnikat účinné útoky na území vlastního Marockého království a také argument, že „...Američané musejí...“, „...neutralizovat sovětské zbraně Fronty POLISARIO a podporovat spojence USA.“¹⁰⁷ Americká diplomacie byla také ovlivněna výsledkem revoluce v Íránu¹⁰⁸, které nedokázala úspěšně zabránit. Úplnou revizi Carterovy politiky z předchozích let potvrdil prodej zbraní za 235 mil \$, jenž celý financoval velký sponzor Maroka - Saudská Arábie. Na počátku 80. let jeden člen Carterovy administrativy zdůraznil význam války v Západní Sahaře pro USA slovy: „Úplné vítězství protivníků Maroka vytvoří vážnou překážku americkým zájmům v této oblasti.“¹⁰⁹

V nastoleném trendu zvýšeného zájmu USA o oblast Maghrebu pokračoval prezident (R.) Reagan s ještě větší intenzitou. Důvodem byl další otřes Hasanovy pozice vinou vojenských porážek od ELPS a také nová americká bezpečnostní strategie směrem k Africe, ve které hrálo Maroko významnou roli¹¹⁰. Z těchto důvodů USA zvýšily úvěry Maroku na trojnásobek¹¹¹, dodaly moderní techniku a vytvořily plán vojenské spolupráce, v jehož rámci byli cvičeni maroští piloti. V listopadu 1981 americký velvyslanec v Maroku prohlásil: „USA udělají vše,

---

¹⁰⁷ DEAN (1986), s. 66.

¹⁰⁸ Během tzv. Íránské revoluce mezi lety 1978-1979 nahradil ajatolláh Chomejní perského krále, který byl u moci 25 let. Nový režim se dostal do sporu s USA již v listopadu 1979, když skupina „studentů“ obsadila americkou ambasádu v Teheránu.

¹⁰⁹ DEAN (1986), s. 66.

¹¹⁰ Jednalo se o vytvoření sil rychlého nasazení (RDF - Rapid Deployment Force). Vznikly v roce 1980, čítaly 300 000 mužů a měly být schopny intervenovat kdekoliv na černém kontinentě ve velmi krátkém čase po vydání rozkazu. Tato koncepce předpokládala vytvoření vzdušného mostu, kde hlavním nosníkem mělo být Maroko a jeho základny. Několik cvičení těchto speciálních jednotek proběhlo i v Maroku.

¹¹¹ V sedmdesátých letech činil průměrně úvěr USA Maroku 34 mil \$ za rok. V roce 1981 byl poskytnut úvěr v celkové výši 100 mil \$. Čerpáno z: DEAN (1986), s. 69.

aby mohly poskytnout pomoc v jakékoliv oblasti..., ...Počítejte s námi, jsme s vámi.“¹¹² Španělský autor Ruiz Miguel se domnívá¹¹³, že právě v rámci úzké americko-marocké spolupráce na počátku 80. let vznikla nová vojenská strategie Hassana II., jež spočívala ve stavbě obranných zdí a jež slavila velký úspěch. Dobré vzájemné americko-marocké vztahy překvapivě výrazně nenarušila ani Hassanova obranná smlouva s Kaddáfího Libyí z roku 1984. Král Hassan II. se totiž již předtím nechal slyšet: „Zavřu oči, pokud se USA pokusí svrhnout Kaddáfího režim.“¹¹⁴ Hassan II. tato slova v podstatě potvrdil, neboť v dubnu 1986, kdy proběhlo americké bombardování Libye, tento akt pouze odsoudil, přestože ho spojenecká smlouva s Libyí zavazovala ke společné akci proti agresorovi.

Vybudování systému zdí přineslo Maroku výhodnou pozici v boji proti hnutí POLISARIO. Stav v Západní Sahaře společně s novým mezinárodním klimatem v Maghrebu zásadně přispěly k otevření mírového procesu. Tomu byly nakloněny i USA. Američtí zástupci v OSN hlasovali jak v Radě bezpečnosti, tak na Valném shromáždění ve prospěch mírového plánu a podporovali snahy generálního tajemníka de Cuéllara. Hlavními důvody, které přiměly USA k této pozici, byl především konec studené války, jenž vzal americké zahraniční politice prvek ideologického boje proti komunismu, a dále také výrazné zlepšení vztahů s Alžírskem. Ačkoliv bylo Alžírsko z ekonomického hlediska pro USA mnohem důležitějším partnerem než Maroko¹¹⁵, vzájemné vztahy byly v 70. a v první polovině 80. let výrazně zatíženy revolučním charakterem alžírského režimu. USA dále také neměly zájem stavět se proti převládajícímu proudu v mezinárodním společenství, jenž volal po ukončení vleklého konfliktu. Americký postoj v mírových jednáních neovlivnil vzájemné přátelské vztahy

---

¹¹² WENGER (1982), s. 22.

¹¹³ Viz: RUIZ MIGUEL (1995), s. 259-260.

¹¹⁴ WENGER (1982), s. 25.

¹¹⁵ V roce 1984 byl alžírský export (hlavně plyn a ropa) do USA v hodnotě 2576 mil \$, zatímco marocký v roce 1985 pouze zhruba 36 mil \$. Marocký export přepočítán na dolary kurzem drhámů k dolaru z roku 1987 (1\$=8,359 dirhámů). Převzato z: The Middle East and North Africa 1991. (1990), s. 317 (Alžírsko) a s. 700 (Maroko).

s Marokem, což potvrzuje i vyslání marockých vojáků do války v Perském zálivu na straně spojenecké aliance.

2.3. Shrnutí

Základním faktorem, který ovlivňoval pozici americké zahraniční politiky ke konfliktu v Západní Sahaře, byl význam Maroka pro USA. Vzhledem ke geostrategické poloze Maroka a ideologickému zaměření jeho vůdce Hassana II. bylo prioritním americkým zájmem udržet stabilitu v této zemi. Druhým faktorem, jenž ovlivnil postoj USA ke snahám o vytvoření SADR, byla obava, že nový stát by byl pod výrazným vlivem levicově orientovaného Alžírsko a potencionálně i SSSR. Případná porážka Maroka by z pohledu USA pravděpodobně způsobila naplnění obou hrozeb – pád věrného Hassana II. a vytvoření socialistického státu. Snahou USA tedy bylo maximálně finančně i technicky podporovat Maroko, neboť v případě jeho destabilizace by přišly o možnost využívat jeho letiště a přístavy, jež byly tolik důležité pro americkou politiku na Blízkém východě či na samotném africkém kontinentě. Americké dodávky společně se saúdskoarabskou finanční podporou pomohly Hassanovi II. překonat těžkou situaci na přelomu 70. a 80. let, aby potom v průběhu 80. let získalo Maroko výraznou převahu nad Frontou POLISARIO. Přestože byla oficiální americká pozice ke konfliktu v Západní Sahaře definována jako neutrální, USA tento konflikt zásadně ovlivnily svojí jednoznačnou podporou Maroka.

3. Francie

3.1. Cíle a principy

Francie měla převážnou část první poloviny 20. století v oblasti Maghrebu dominantní postavení¹¹⁶. Podobně jako v jiných oblastech svého koloniálního panství, tak i zde se Francie snažila využít historického svázání s regionem a v období po dekolonizaci, jež přinesla ztrátu přímé politické kontroly, Paříž usilovala o uplatnění svého vlivu skrze kulturní a ekonomickou oblast¹¹⁷. Vzhledem k okolnostem, jež předcházely vzniku samostatného Alžírsku, však byla tato francouzská snaha v Maghrebu částečně omezena.

V období vyvrcholení marockého tlaku na Španělskou Saharu na přelomu let 1975-1976 byly francouzsko - marocké vztahy na velmi dobré úrovni a naopak vztahy Paříž - Alžír by se daly charakterizovat jako velmi vlažné. Francie byla značně skeptická k vytvoření nového státu na území Západní Sahary, neboť tak slabá země, jako by byla SADR, by určitě nepřispěla ke stabilitě v regionu. Do počátku 80. let Francie jasně podporovala Maroko a Mauretánii, nicméně s jistou opatrností ve vztahu k Alžírsku, s nímž si nechtěla zhoršit již tak složité vztahy. Během vlády prezidenta (G.) d'Estainga se budoucí francouzský prezident (F.) Mitterand několikrát setkal s představiteli hnutí POLISARIO a navštívil uprchlické tábory v okolí alžírského Tindúfu. Když se v roce 1981 Mitterand stal hlavou francouzské republiky, zdálo se, že se postoj Francie k otázce Západní Sahary přikloní k prosaharawinské pozici. K jistému vyvážení postoje francouzské zahraniční politiky sice došlo, neboť „...*socialistický kabinet usiloval o sblížení s Alžírskem...*“¹¹⁸, nicméně nástup nového francouzského

---

¹¹⁶ Součástí tzv. Francouzské západní Afriky byly i tyto státy Maghrebu: Maroko a Tunisko (do 1956), Mauretánie (do 1960), Alžírsko (do 1962) a do sféry přímého francouzského vlivu spadala v období po druhé světové válce do 1951 i Libye.

¹¹⁷ Jednalo se například o snahu udržet privilegované postavení francouzského jazyka, granty, technickou pomoc apod. Viz: DAMIS (1983), s. 114.

¹¹⁸ GROSSER, Alfred: Affaires extérieures : La politique de la France 1944-1984. Paris : Frammarion, 1984. s. 267.

vedení zásadní průlom v postoji ke konfliktu v Západní Sahaře rozhodně nepřinesl. Francouzská zahraniční politika věnovala zvláštní pozornost Mauretánii. Stabilita Mauretánie byla pro Paříž velmi důležitá, protože tato chudá africká země leží v sousedství subsaharského regionu, který byl předmětem francouzských přednostních zájmů. Tento význam Mauretánie pro Francii byl jedním z důvodů, proč se Paříž na konci 70. let rozhodla pro přímou intervenci proti Frontě POLISARIO. Konec 80. let je ve znamení posílení především ekonomické spolupráce se všemi zeměmi Maghrebu. To bylo umožněno zvýšením stability v oblasti, jež přineslo i vznik Maghrebského svazu. V průběhu 80. let se důležitým tématem francouzské zahraniční politiky k Maghrebu stává také otázka dodržování lidských práv.

3.2. Zahraniční politika Francie a její vliv na konflikt

v Západní Sahaře

Vytvoření malého a slabého státu na území Západní Sahary nebylo v souladu s francouzskými zájmy v regionu. V krizovém období na podzim roku 1975 Francie vyvíjela tlak na Španělsko, aby se nějakým způsobem dohodlo s Marokem a Mauretánií, se kterými měla Francie velmi dobré vztahy. Francie se také v Radě bezpečnosti postavila proti tvrdšímu postupu vůči Hassanovi II. Francouzský postoj ke konfliktu a to, na čí straně Francie stojí, potvrdila Paříž již na počátku roku 1976 tím, že vyhověla marocké žádosti o koupi 75 bojových letounů Mirage F-1. V období po vypuknutí konfliktu pak Francie zastávala stanovisko, že problém Západní Sahary není problémem dekolonizace, ale bilaterálním rozporem mezi Marokem a Alžírskem. Tehdejší francouzský premiér se vyjádřil slovy: „...*neexistuje žádný saharawinský lid...*“¹¹⁹ a prezident d'Estaing potvrdil francouzské zájmy následovně: „...*není vhodné vytvářet malý nezávislý stát...*“¹²⁰ Francouzská podpora¹²¹ Maroka pokračovala i nadále a v roce

---

¹¹⁹ BARBIER (1982), s. 190.

¹²⁰ BARBIER (1982), s. 190.

1978 došlo k dalšímu prodeji vojenských letadel a oficiálnímu pozvání 400 marockých expertů na francouzské vojenské školy. Vzájemné dobré vztahy podtrhovaly i osobní přátelské vztahy francouzského prezidenta a marockého krále a jejich časté vzájemné návštěvy. Oficiální postoj Francie pak byl v roce 1977 prezentován takto: „...*Naše pozice k Západní Saharě je jasná...*“, „...*odmítli jsme se účastnit konfliktu a zůstáváme neutrální k záležitosti, jež přísluší být vyřešena hlavami států tohoto regionu...*“¹²²

Podpora Mauretánie sice neměla podobu rozsáhlých dodávek zbraní, jako tomu bylo v případě Maroka, ale spíše se jednalo o francouzskou odbornou a technickou pomoc Mauretánii ve vedení bojů proti ozbrojeným složkám Fronty POLISARIO. Jednu dobu se dokonce uvažovalo i o obranné francouzsko - mauretánské dohodě¹²³. Během útoků ELPS na mauretánské území v květnu 1977 byli zabiti dva francouzští technici a dalších šest jich bylo uneseno. Další dva Francouzi byli uneseni v listopadu téhož roku. Francouzská strana reagovala přesunutím leteckých jednotek ze Senegalu a na přelomu let 1977-1978 provedla několik leteckých útoků na jednotky hnutí POLISARIO, které se nakonec rozhodlo zadržované francouzské techniky propustit. Mimo záchranu svých občanů však Francie dosáhla ještě jednoho velmi důležitého cíle. Od tohoto incidentu si již ELPS dávala velký pozor, aby nepřekročila mauretánské hranice, čímž se Francii podařilo dočasně zabránit pádu režimu mauretánského prezidenta Ould Dadáh. Francie ve snaze bránit mauretánskou integritu a suverenitu pokračovala i v dalších letech¹²⁴. Francouzská vojenská intervence na přelomu let 1977-1978 proti Frontě POLISARIO byla ostře odsouzena alžírskými

---

¹²¹ Francouzská finanční pomoc Maroku činila v roce 1976 48 mil \$ a o rok později 49 mil. \$. Viz: DAMIS (1983), s. 114.

¹²² Interview accordé par M. de Guiringaud ministre des Affaires étrangères 16.7.1977. In: La politique étrangère de la France : textes et documents / 3e trimestre 1977. Paris : Ministère des affaires étrangères, 1977, s. 16.

¹²³ Smlouva o francouzsko-mauretánské vojenské spolupráci byla dokonce 2.11. 1975 podepsána, avšak francouzský parlament ji nikdy neratifikoval.

¹²⁴ Francie vyvíjela tlak na Maroko, aby nezasahovalo během palácového převratu v Nouakchottu v létě roku 1978 a také na sklonku 70. let byly do Mauretánie na půl roku poslány francouzské jednotky z obavy o stabilitu Mauretánie z důvodů očekávané možné marocké intervence.

představiteli a způsobila i mírný propad ve vzájemném francouzsko - alžírském obchodu.

Nový vítr ve francouzské maghrebské politice se objevil na přelomu 70. a 80. let. Důvodem byly jednak výměny na prezidentských postech v Alžírsku (1980) a Francii (1981) a také ukončení mauretánské účasti v konfliktu v Západní Sahaře, jež přineslo zemi jistou stabilizaci. Politická stabilita Mauretánie byla z hlediska Francie velmi důležitá, neboť pouze stabilní Mauretánie¹²⁵ mohla hrát roli nárazníkového pásma mezi severním Maghrebem a subsaharskou Afrikou. Po roce 1979 se tak Francie ve svém postoji ke konfliktu v Západní Sahaře nemusela brát ohledy na ohrožení mauretánské stability. Po podepsání příměří s hnutím POLISARIO, totiž nad Mauretánií bezprostřední hrozba destabilizace „nevisela“. Jak nový alžírský prezident (Š.) Bendžedíd, tak i nový francouzský prezident (F.) Mitterand byli nakloněny většímu sblížení obou zemí a tato jejich vůle se projevila v podepsání významné smlouvy o prodeji alžírského plynu.

Jistou změnu francouzského postoje přímo ke konfliktu v Západní Sahaře potom naznačovalo i setkání nového prezidenta (F.) Mitteranda s představiteli Fronty POLISARIO a otevření pařížské pobočky tohoto hnutí. V tomto období hovořila Francie o konfliktu v Západní Sahaře už jako o problému dekolonizace, na rozdíl od původního stanoviska, kdy konflikt považovala za bilaterální problém mezi Alžírskem a Marokem. Francie však i přes tyto vstřícné kroky hnutí POLISARIO, navzdory některým dalším prohlášením, nikdy neuznala a svoji reálnou politiku prakticky nezměnila, když i nadále dodávala Hassanovi II. zbraně a kooperovala s Marokem na různých ekonomických projektech¹²⁶. Postupné sblížování Maroka a Alžírka a především částečné zmírnění intenzity konfliktu v Západní Sahaře v druhé polovině osmdesátých let viděla Paříž velmi ráda, neboť to, zaprvé zvýšilo bezpečnostní stabilitu Maghrebu a zadruhé jí to

---

¹²⁵ Přestože se od roku 1979 vzájemné vztahy ochladily vinou vzniku hnutí v Paříži, jež usilovalo o svrnutí tehdejšího mauretánského režimu.

¹²⁶ Francouzský kapitál a know-how se podílely na stavbě letiště v Agadiru a casablanského metra. Francie dále participovala na projektech v oblastech jaderné energetiky a fosfátového průmyslu. V roce 1981 byly francouzské investice do marockého fosfátového průmyslu ve výši 3 mld. \$.

poskytovalo větší možnosti pro rozvíjení a prohlubování ekonomických vztahů s tímto regionem, kterému již v té době obchodně dominovala¹²⁷. Vznik Maghrebského svazu na sklonku osmdesátých let francouzské obchodní možnosti v této oblasti dále významně zlepšil.

3.3. Shrnutí

Francouzský postoj k problému v Západní Sahaře vycházel z předpokladu, že primárním francouzským zájmem v oblasti Maghrebu je bezpečnostní stabilita a ekonomická spolupráce, jejímž prostřednictvím mohla bývalá metropole uplatňovat svůj vliv v oblasti i v post-koloniální éře. Vznik, co do počtu obyvatel, malého a slabého státu na území bývalé Španělské Sahary tak rozhodně v zájmu Paříže nebyl. Proto podporovala Maroko a Mauretánii v jejich úsilí o podmanění si této oblasti. Druhý jmenovaný stát měl pro Francii spíše než ekonomický význam, strategickou důležitost, neboť leží v sousedství se státy subsaharské Afriky, jež jsou další pro Francii mimořádně důležitou oblastí. Mimo jiné to byla i francouzská snaha o udržení stability v Mauretánii, jež přiměla Paříž k vojenskému zásahu v konfliktu v Západní Sahaře proti hnutí POLISARIO. Nová situace v Maghrebu pak od počátku osmdesátých let umožnila Francii zintenzivnit ekonomické vztahy se státy Maghrebu, a to i včetně Alžírska. Francouzské zájmy v Maghrebu a politika Francie tak měly významný vliv v konflikt v Západní Sahaře, neboť Francie se hned na počátku jasně postavila proti vzniku SADR. Přestože svoji pozici na počátku osmdesátých let mírně korigovala, byla Francie v otázce Západní Sahary jedním z nejdůležitějších spojenců Maroka.

---

¹²⁷ Francie byla největším obchodním partnerem pro Alžírsko i Maroko. V roce 1986 byl francouzský export do Alžírska 2,2 mld. \$, import potom 1,7mld \$. S Marokem byla bilance téhož roku následující: export do Maroka-1mld \$ a import z Maroka 0,7 mld. \$. Obchod s Marokem přepočítán na dolary kurzem drhému k dolaru z roku 1987 (1\$=8,359 dirhámů). Převzato z: The Middle East and North Africa 1991. (1990), s. 317 (Alžírsko) a s. 700 (Maroko).

4. Organizace spojených národů

4.1. Principy dekolonizace

„Dekolonizační úsilí OSN vychází z principu „rovnoprávnosti a sebeurčení národů“ zakotveného v Chartě OSN a z jednotlivých kapitol Charty (XI, XII, a XIII), které jsou věnovány zájmům samostatných národů.“¹²⁸ V souladu s Chartou byla vytvořena Poručenská rada, jež dohlížela na výkon správy v poručenských územích¹²⁹. Charta OSN se věnuje také nesamosprávným územím a státy, jež spravovaly tato území by měly „...rozvíjet samosprávu, náležitě přihlížet k politickým tužbám lidu a pomáhat mu v postupném rozvíjení jeho svobodných politických institucí...“¹³⁰ Posun v otázce dekolonizace přišel v roce 1960, kdy byla vydána Deklarace o poskytnutí nezávislosti koloniálním zemím a národům¹³¹, „...v níž členské státy vyhlásují nutnost urychleně skoncovat s érou kolonialismu.“¹³² Tato deklarace dále konstatuje, že „...každý národ má právo na sebeurčení...“¹³³. Dále je upozorněno, že snaha o dělení národní jednotky by byla v rozporu s principy Charty OSN¹³⁴. O rok později byl vytvořen zvláštní výbor¹³⁵, jež dohlížel na implementaci Deklarace o dekolonizaci.

Otázce dekolonizace Španělské Sahary se OSN na úrovni komisí věnovala již od roku 1963. V roce 1965 byla potom přijata rezoluce, jež po španělské vládě požadovala, „...aby byly neprodleně učiněny kroky, jež osvobodí tato teritoria [Španělskou Saharu a Ifni - pozn. autora] od koloniální nadvlády...“¹³⁶

---

¹²⁸ Fakta a čísla OSN. Kapitola 7-dekolonizace. 2005, propagační materiál OSN on-line. s. 237

¹²⁹ Mezi poručenská území patřila tzv. mandátní území vytvořená Společností národů po první světové válce, odňatá území nepřátelským státům po druhé světové válce a dobrovolně začleněné státy do poručenského systému.

Viz: Fakta a čísla OSN (2005), s. 237.

¹³⁰ Charta OSN, čl. 73 b).

¹³¹ A/RES/1514 (XV) 1960.

¹³² Fakta a čísla OSN (2005), s. 237.

¹³³ A/RES/1514 (XV) 1960, čl. 2.

¹³⁴ A/RES/1514 (XV) 1960, čl. 6.

¹³⁵ A/RES/1654 (XVI) 1961, Special Committee on the Situation with Regard to the Implementation of the Decolonisation on the Granting of Independence to Colonial Countries and Peoples.

¹³⁶ A/RES/2072 (XX) 1965, čl. 2.

Španělsko argumentovalo tím, že toto území není kolonie, a tudíž nemůže být subjektem, jemuž má být přisouzeno právo na sebeurčení. V roce 1967 byl potom ve Španělské Sahaře zřízen zastupitelský orgán – Jemaa. Ještě o rok dříve, v prosinci 1966, schválilo Valné shromáždění rezoluci¹³⁷, jež obsahovala detailnější doporučení Španělsku, aby vytvořilo podmínky vhodné ke konání referenda o sebeurčení místních obyvatel. V dalších letech pak pravidelně každý rok vydávala OSN rezoluci¹³⁸, jež požadovala uskutečnění referenda ve Španělské Sahaře a dekolonizaci tohoto teritoria. Španělsko nakonec slíbilo, že se referendum bude konat v první polovině roku 1975. Rezoluce¹³⁹ z prosince roku 1974 ovšem toto referendum odložila (čl. 2) vzhledem k očekávání posudku Mezinárodního soudního dvora, o který OSN v rezoluci požádala (čl. 1). Rezoluce také umožnila vyslání mise OSN do Španělské Sahary (čl. 3). Tato mise přišla s doporučením, že by „...*Valné shromáždění mělo provést takové kroky, jež umožní obyvatelstvu rozhodnout se naprosto svobodně o své vlastní budoucnosti...*“¹⁴⁰.

4.2. Role OSN v konfliktu v Západní Sahaře

Na sklonku října ohlásil Hassan II., že se 6. 11. 1975 uskuteční tzv. Zelený pochod marockých civilistů. Španělská diplomacie protestovala v OSN s tím, že se jedná o porušení mezinárodního míru a bezpečnosti, a na základě čl. 35 Charty OSN požádala Radu bezpečnosti o prošetření. Rada bezpečnosti ovšem velmi stroze připravenou rezoluci, jež byla dílem kostarického zástupce a jež žádala Hassana II., aby upustil od plánované akce, odmítla. Nakonec přijala mnohem mírnější rezoluci¹⁴¹, jež žádala generálního tajemníka, aby vzniklou situaci

---

¹³⁷ A/RES/2229 (XXI) 1966.

¹³⁸ Každý rok mimo 1971. A/RES/2354 (XXII) 1967, A/RES/2428 (XXIII) 1968, A/RES/2591 (XXIV) 1969, A/RES/2711 (XXV) 1970, A/RES/2983 (XXVII) 1972, A/RES/3162 (XXVIII) 1973.

¹³⁹ A/RES/3292 (XXIX) 1974.

¹⁴⁰ FRANCK (1976), s. 708-709.

¹⁴¹ Rezoluce RB OSN 377 (1975): Western Sahara (22 Oct).

konzultoval se zainteresovanými stranami. Přestože se Kurt Waldheim¹⁴² vrátil z konzultací s ujištěním, že všechny strany jsou ochotny uznat OSN jakožto nezbytný element v řešení problému, Španělsko opětovně požádalo Radu bezpečnosti, aby zabránila marockému pochodu. Přestože někteří nestálí členové Rady bezpečnosti (Švédsko a Kostarika) usilovali o mnohem tvrdší postup proti Maroku, narazili na odpor USA a Francie. Výsledkem pak byla opět nepříliš tvrdá rezoluce¹⁴³, jež požadovala, aby se strany vyhnuly jednostranným akcím. Těsně před uskutečněním pochodu se Rada bezpečnosti sešla opět, avšak USA a Francie Radu bezpečnosti opět zablokovaly. Poté, co 350 000 Maročanů překročilo hranice a vstoupilo na území Španělské Sahary, vydala Rada bezpečnosti poslední rezoluci¹⁴⁴, ve které odsoudila tento Hassanův akt a požadovala okamžité stažení účastníků pochodu ze Španělské Sahary.

Dne 10. 12. 1975 Valné shromáždění OSN schválilo dvě navzájem si odporující rezoluce. Rezoluce 3458/A (XXX)¹⁴⁵ požadovala, aby Španělsko uspořádalo svobodné referendum (čl. 7). Na základě rezoluce 3458/B (XXX)¹⁴⁶ potom OSN vzala na vědomí Madridskou smlouvu (čl. 1) a španělský odchod ze Sahary do konce února 1976.

Rezoluce Valného shromáždění vydané mezi lety 1976-1978¹⁴⁷ nasvědčují tomu, že v OSN existoval vnitřní rozpor a nerozhodnost ohledně otázky Západní Sahary. Tento postoj OSN se mění a postupně se přiklání k saharawinské pozici. Základními a opakujícími se principy rezolucí vydaných mezi lety 1980-1987¹⁴⁸ je: Sahrawinci mají nezcizitelné právo na sebeurčení a problém Západní Sahary je problémem dekolonizace. Boj Saharawinců je legitimní a Maroko

---

¹⁴² Kurt Waldheim z Rakouska byl generálním tajemníkem OSN v letech 1972-1982.

¹⁴³ Rezoluce RB OSN 379 (1975): Western Sahara (2 Nov).

¹⁴⁴ Rezoluce RB OSN 380 (1975): Western Sahara (6 Nov).

¹⁴⁵ A/RES/3458/A (XXX) 1975. Pro hlasovalo 88 států (29 z Afriky), proti žádný, (41 absencí včetně USA).

¹⁴⁶ A/RES/3458/B (XXX) 1975. Pro hlasovalo 56 států (12 z Afriky, USA), proti 42, (34 absencí).

¹⁴⁷ A/RES/31/45 1976, A/RES/32/22 1977, A/RES/33/31 1978.

¹⁴⁸ A/RES/34/37 1979, A/RES/35/19 1980, A/RES/36/46 1981, A/RES/37/28 1982, A/RES/38/40 1983, A/RES/39/40 1984, A/RES/40/50 1985, A/RES/41/16 1986, A/RES/42/78 1987.

území Západní Sahary okupuje. Hnutí POLISARIO je legitimním reprezentantem saharawinského lidu.

V každé z těchto rezolucí OSN také vítala snahu OAJ o vyřešení konfliktu. Od poloviny 80. let se do řešení otázky Západní Sahary zapojuje také generální tajemník OSN de Cuéllar. Na konci roku 1985 opakovaně navštívil obě bojující strany s cílem zjistit stanoviska a tlumočit je druhé straně. V roce 1987 generální tajemník OSN dojednal se svým protějškem z OAJ vytvoření společné odborné mise, jež byla téhož roku potvrzena i rezolucí Valného shromáždění¹⁴⁹. Tato odborná mise navštívila všechny subjekty, jichž se konflikt týkal, a výrazně tak přispěla k vytvoření návrhu na urovnání konfliktu, jenž byl 30. 8. 1988 oběma bojujícími stranami akceptován. V následujícím měsíci schválila Rada bezpečnosti rezoluci¹⁵⁰, jejímž prostřednictvím vzala na vědomí uzavření dohody ze srpna a zplnomocnila generálního tajemníka, aby pověřil zvláštního zástupce OSN pro Západní Saharu. Principy této rezoluce Rady bezpečnosti jsou potvrzeny¹⁵¹ na 43. schůzi Valného shromáždění, jež se konalo na konci roku 1988. O rok později vydala OSN další rezoluci¹⁵², jež s pozitivním hodnocením přijímala mírový proces v Západní Sahaře. Rezoluce Rady bezpečnosti z června 1990 potom schválila¹⁵³ mírový plán vytvořený společným úsilím všech stran a na podzim se potom Valné shromáždění poprvé zmínilo¹⁵⁴ o vyslání mise OSN do Západní Sahary. Definitivní podoba mírového plánu byla schválena na jaře 1991 rezolucí Rady bezpečnosti¹⁵⁵, jejímž obsahem byl i návrh na vytvoření mise OSN¹⁵⁶, jež by pomohla vytvořit podmínky pro uskutečnění referenda.

---

¹⁴⁹ A/RES/42/78 1987, čl. 6.

¹⁵⁰ Rezoluce RB OSN 621 (1988): Western Sahara (20 September).

¹⁵¹ A/RES/43/33 1988.

¹⁵² A/RES/44/88 1989.

¹⁵³ Rezoluce RB OSN 658 (1990): Western Sahara (27 June).

¹⁵⁴ A/RES/45/21 1990.

¹⁵⁵ Rezoluce RB OSN 690 (1991): Western Sahara (29 Apr).

¹⁵⁶ Viz již výše zmíněné MINURSO.

4.3. Shrnutí

Od poloviny 60. let OSN opakovaně vyzývala k dekolonizaci Španělské Sahary. V roce 1975 však byla její akceschopnost paralyzována vnitřní nejednotností především v Radě bezpečnosti, kde tvrdší rezoluce proti marockým snahám o získání území zablokovaly USA a Francie. Od konce 70. let se potom v každoročních rezolucích Valné shromáždění věnuje otázce dekolonizace Západní Sahary, nicméně bez výraznějšího úspěchu. Ten se dostavil až v polovině 80. let, kdy generální tajemník ve spolupráci s OAJ posunul možnost ukončení konfliktu do reálnější roviny. Na konci 80. a počátku 90. let bylo potom toto úsilí dotaženo do konce a Maroko a Fronta POLISARIO uzavřely příměří. Nutno dodat, že ukončení konfliktu bylo umožněno spíše než aktivitou OSN celkovou změnou mezinárodní situace, a to jak celosvětové, tak i regionální. Nicméně OSN hrála důležitou úlohu zprostředkovatele.

5. Organizace africké jednoty

5.1. Principy a role v konfliktu v Západní Sahaře

OAJ podporovala snahu OSN o všeobecnou dekolonizaci a vědoma si složitého etnického a náboženského uspořádání afrického kontinentu, posílila princip sebeurčení národů doplněním, že tento proces sebeurčení musí probíhat v původních koloniálních hranicích. Pokud by mělo dojít k připojení nově dekolonizovaného území k jinému politickému celku, musela by tato snaha být potvrzena většinovou vůlí obyvatel. Principy dekolonizace a sebeurčení národů jsou zakotveny v Chartě OAJ, jež mluví o „...*respektu k suverenitě a teritoriální integritě každého státu a k jeho nezcizitelnému právu na svobodu existenci...*“¹⁵⁷ Článek 2 Charty OAJ potom hovoří o zbavení se veškerých forem kolonialismu. V tomto duchu mluví i dokument schválený v roce 1963 Konferencí nejvyšších

---

¹⁵⁷ Charta OAJ, čl. III.

představitelů členských států OAJ, který potvrzuje, že „...*vyjádřit se k sebeurčení je nezczizitelné právo...*“¹⁵⁸

První rezoluce¹⁵⁹, jež se týkala Španělské Sahary, byla vydána až v roce 1975 a prakticky pouze doporučila počkat na vyjádření Mezinárodního soudu. V dalších letech následovala řada rezolucí, jež volaly po ukončení bojů a možnosti, aby se obyvatelé Západní Sahary svobodně vyjádřili ke své budoucnosti. Nejdůležitější z nich byla vydána v roce 1978¹⁶⁰, neboť ustanovila zvláštní ad hoc výbor pro Západní Saharu, který v roce 1981 přišel s detailním návrhem¹⁶¹ na uspořádání referenda. V roce 1981 sice Maroko z obavy, že SADR vstoupí do OAJ, přislíbilo konání referenda, tento postoj však Hassan II následně proměnil v návrh na uspořádání referenda, které formálně potvrdí, že Marocké království má nad Západní Saharou svrchovanost. Po komplikacích se nakonec SADR v roce 1984 stala plnoprávným členem OAJ. Maroko reagovalo v souladu s Chartou OAJ (čl. XXXI) vystoupením z organizace. Na nepřilíš plodnou, zato však vytrvalou snahu OAJ o vyřešení otázky Západní Sahary navázala v polovině osmdesátých let OSN. Společná odborná komise vytvořila jádro mírového plánu, jež nakonec v roce 1991 vyústil v uzavření příměří.

---

¹⁵⁸ CIAS/Plen.2/Rev.2 (1963), čl. 1.

¹⁵⁹ AHG/Res. 75 (XII) (1975).

¹⁶⁰ AHG/Res. 92 (XV) (1978).

¹⁶¹ Decision of the OAJ Implemetation Committee on Western Sahara. OAU DOC. AGH/IMP.C/WS/DEC.1(1) Rev. 1. In: DAMIS (1983), přílohy.

IV. Porovnání zahraniční politiky

Španělska, USA a Francie

1. Zájmy států

Společným rysem sledovaných států byl fakt, že při formování své zahraniční politiky k otázce Západní Sahary vycházely ze svých národních geopolitických a ekonomických zájmů. Všechny tři státy pohlížely na konflikt v Západní Sahaře v kontextu vlivu jeho výsledku na situaci v Maghrebu. Španělsko po jisté době, po kterou se plně věnovalo domácím problémům přechodu k demokracii, koncipovalo zahraniční politiku k Maghrebu tak, aby v co nejširší míře uplatnilo své ekonomické a obchodní zájmy. Z geostrategického pohledu potom usilovalo o rovnováhu moci v oblasti s cílem, aby nedošlo k situaci, jež po mnoho let předcházela vypuknutí konfliktu, tedy ke spojení Alžírsko a Maroka proti španělským držávám v severní Africe. Francouzské zájmy v této oblasti měly s těmi španělskými mnoho podobného. Francie taktéž usilovala o stabilitu v regionu, jež by jí umožnila na jižním pobřeží Středomoří uplatňovat svůj ekonomický a kulturní vliv. Přičemž na rozdíl od ostatních zkoumaných subjektů, Paříži velmi záleželo na stabilitě Mauretánské republiky, neboť tato byla strategicky významná vzhledem k francouzským zájmům v Guinejském zálivu. Postoj USA se od španělského a francouzského lišil především tím, že americké zájmy v oblasti byly čistě geopolitické. Maroko bylo klíčový spojenec, jehož destabilizaci nemohly USA z výše analyzovaných důvodů dopustit.

2. Postoj ke konfliktu

Španělská strana nikdy oficiálně nepopřela platnost Madridské smlouvy, tudíž nezpochybňovala marocké právo na správu v Západní Sahaře. Španělsko

však nesouhlasilo s tím, že by se Saharawinci bývali svobodně vyjádřili, jak předkládalo Maroko argumentujíc rozhodnutím Jemaa, a tudíž španělská diplomacie nemohla nikdy uznat SADR, protože tím by předešla výsledkům referenda. V kontextu probíhající studené války by bylo vytvoření malého státu SADR s podporou socialistického Alžírka a se sovětskými zbraněmi jen stěží slučitelné s americkými zájmy. Proti vzniku malého a slabého státu vystupovala i Francie.

USA i Francie jednoznačně podporovaly Maroko. Španělsko mělo v tomto smyslu více vyváženější pozici, prodeji zbraní Maroku se ovšem v žádném případě nebránilo. Španělská mírná preference Maroka je však v kontextu obsahu dodatků Madridské smlouvy pochopitelná. V průběhu 80. let se potom všechny tři státy relativně úspěšně snaží sblížit s Alžírskem. To ovšem v zásadě neovlivnilo samotný průběh konfliktu, neboť marocká převaha od poloviny 80. let je již jednoznačná. Spíše to vytvořilo vhodné podmínky pro vyjednávání o příměří, jejichž výsledek ovšem marockou pozici zvláště neohrozil.

Frontu POLISARIO uznalo Španělsko a Francie, Američané nikoliv. Oficiální postoj všech tří aktérů ke konfliktu v Západní Sahaře byl deklarován jako přísně neutrální.

3. Uplatňované prostředky

USA a Francie měly tu výhodu, že k prosazování svých cílů v oblasti Maghrebu mohly využít své stálé přítomnosti v Radě bezpečnosti OSN a zablokovat sankce proti marockým snahám o získání Západní Sahary. V roce 1975 na to neblaze doplatilo Španělsko, které požadovalo ochranu svého území před marockými nároky. Aktivita OSN je v dalších letech negativně determinována vnitřní nejednotností, a tak výsledkem jsou nic neřešící rezoluce. A to i navzdory tomu, že Španělsko na půdě Spojených národů poukazovalo na skutečnost, že v Západní Sahaře stále neproběhla dekolonizace. Politická vůle k vyřešení konfliktu se ze strany Francie a především USA objevuje až na konci

80. let, což potvrzuje i vydání několika rezolucí Rady bezpečnosti, které kladně hodnotí progresi v jednání o uzavření příměří mezi Frontou POLISARIO a Marokem.

Mimo prosazování svých zájmů na úrovni mezinárodních organizací byly dalšími prostředky, jež aktéři používali k ovlivnění konfliktu v Západní Sahaře ve svůj prospěch, finanční, materiální, technická a vojenská pomoc. Jednosměrné toky peněžních prostředků pro Maroko proudily především z USA, avšak dodávky zbraní a jiného vybavení za hotové nebo na úvěr plynuly také ze Španělska a Francie. Oba tyto státy také značně investovaly do marockých průmyslových zařízení a infrastruktury. Nutno dodat, že obchod s běžným zbožím čile probíhal v případě obou evropských států také s Alžírskem, a to hlavně od počátku 80. let.

Mimo dodávek zbraní, jež velkou měrou přispívaly k vyzbrojení marocké armády, však existoval ještě další způsob podpory Maroka, a tou byla vojenská spolupráce formou poradních misí či instruktážních společných americko-marockých projektů, v jejichž rámci byli školeni a cvičeni maroští vojáci a důstojníci. Tento typ podpory probíhal v menší míře i ze strany Francie, Španělsko na ničem podobném neparticipovalo. Za nejsilnější možnou formu podpory se asi dá považovat přímá vojenská intervence. Tento prostředek zvolila ze zkoumaných států pouze Francie, když použila své vzdušné síly k útokům proti ELPS. Francie takto reagovala na usmrcení a unesení svých občanů pracujících na mauretánském území, ale také na hrozbu destabilizace samotné Mauretánské republiky. Problémy s únosy a zabíjením svých občanů mělo také Španělsko, avšak své zájmy prosazovalo výhradně diplomatickou cestu.

4. Výsledky a důsledky působení Španělska, USA a Francie na konflikt v Západní Sahaře.

Cílů španělské zahraniční politiky bylo dosaženo, neboť se ani jednomu z obou maghrebských rivalů nepodařilo získat dominantní postavení v této oblasti. Intenzita konfliktu v Západní Sahaře postupně v průběhu 80. let ustávala a nakonec došlo k marocko - alžírskému sblížení, jež vyústilo jednak v podepsání mírového plánu a také ve vytvoření Maghrebského svazu. Tato organizace napomohla dalšímu rozvoji obchodu mezi státy západního Středomoří. Americké zájmy v oblasti byly taktéž obhájeny, protože se přátelsky nakloněné Maroko nezhroutilo, a de facto nebyl vytvořen malý saharawinský stát. Francii se také podařilo uskutečnit své cíle. I přes konflikt panovala v oblasti Maghrebu relativní stabilita, jež umožňovala snadněji prosazovat francouzský ekonomický a kulturní vliv.

Výsledkem působení těchto mocností na oblast Maghrebu či přímo na konflikt v Západní Sahaře bylo výrazné omezení možnosti představitelů SADR přimět mezinárodní společenství, aby se postavilo proti marocké okupaci. Rozsáhlá vojenská, odborná, finanční a technická pomoc zkoumaných států potom zajistila Maroku zřetelnou vojenskou převahu nad Frontou POLISARIO. Tento neúspěch Saharawinců, jak na diplomatické úrovni, tak na válečném poli, vyústil v podepsání příměří, jehož podmínky byly, hodnoceno s odstupem času, mnohem výhodnější pro Maroko.

V. Nástin vývoje po roce 1991

Důležitým úkolem mise OSN MINURSO bylo připravit volební seznamy a identifikovat právoplatné voliče, kteří se mohou zúčastnit referenda, jež rozhodne o nezávislosti země, či o jejím připojení k Maroku. To se ale stalo zásadním problémem, jenž zablokoval program mírového plánu. Na vině byly především obstrukce ze strany Maroka, jež se snažilo za každou cenu konání referenda zabránit, nebo jej alespoň oddálit. Původní lednový termín roku 1992 se dodržet nepodařilo, a tak byla v květnu následujícího roku vytvořena zvláštní komise pro identifikaci voličů, jež společně s MINSURO zahájila vlastní proces identifikace v roce 1994. Soupis voličů měl vycházet ze španělského sčítání z roku 1974, a nakonec byl mírně snížen na 70 204 osob¹⁶². Předpokládaný výsledek referenda uskutečněného na základě tohoto censu byl samozřejmě neslučitelný s marockými cíli, a tak Hassan II. požadoval zařadit do volebních seznamů dalších 170 000 lidí s přímým původem z Maroka, kteří podle jeho mínění měli na území Západní Sahary historické a rodové vazby. Marocký král těmto lidem poskytl materiální podporu a další výhody, aby demonstrovali svůj „nárok“ na účast v referendu přímo u sídel sčítacích komisí. Přestože tento postup porušuje základní principy sebeurčení a mezinárodního práva, které podle Ženevské konvence zakazuje okupující mocnosti přesuny obyvatelstva v okupovaném území (čl. 49), generální tajemník OSN neprotestoval. Nutno podotknout, že politika „pomaročtění“ Západní Sahary začala již tzv. Zeleným pochodem a probíhala v průběhu celého konfliktu. Započal zdlouhavý proces přezkoumávání žádostí, jenž byl doprovázen dalšími obstrukcemi z marocké strany. V roce 1996 byl proces identifikace voličů přerušen a „...civilní pracovníci MINURSO opustili západosaharské území.“¹⁶³

S nástupem Kofiho Annana do funkce generálního tajemníka byl v březnu 1997 jmenován James Baker velvyslancem OSN pro Západní Saharu. Ještě téhož

---

¹⁶² SMITH DE CHERIF, Teresa K.: Peace in the Western Sahara? *Africa Today*. 1991, Vol. 38 No. 4, s. 52.

¹⁶³ DELA ROSA, Darrell: The UN Role in Western Sahara. *UN Chronicle*. 2003, Vol. 40, No. 3, s. 22.

roku „oživil“ proces směřující k referendu o sebeurčení, když přivedl obě strany k podpisu tzv. Houstonské dohody, jež potvrzovala principy mírového plánu z roku 1991. Baker také obnovil proces identifikace voličů a v roce 1999 přišla MINURSO s novým seznamem. Ten čítal 86 000 jmen a výrazně se tak nelišil od původního čísla z roku 1974. Nový marocký král Mohamed VI. využil svého práva odvolat se tam, „...*kde připadlo v úvahu dodatečné zahrnutí do seznamu...*“¹⁶⁴, a odvolal se ve 120 000 případech. Referendum plánované na prosinec 1999 bylo opět odloženo. Tehdy bylo jasné, že nelze trvat na původních principech, protože ty implikovaly situaci, kdy vítězství jedné strany bude automaticky znamenat totální prohru strany druhé, a naopak, na což by ani jedna strana nepřistoupila. Proto přišel Baker v roce 2001 s návrhem rámcové dohody o statutu Západní Sahary, jež je později označována jako I. Bakerův plán. Ta by poskytovala Západní Sahaře přechodnou autonomii do doby, než se uskuteční referendum. Navrhované referendum mělo vycházet z cenzu voličů z roku 1999 navýšeného o všechny další osoby s právem volit, které žily na území Západní Sahary do roku 1999. Takto postavené podmínky hnutí POLISARIO pochopitelně odmítlo, neboť by referendum vzhledem k Hassanově migrační politice, uskutečňované po celou dobu konfliktu, dopadlo ve prospěch připojení Západní Sahary k Maroku.

V roce 2003 byl navržen II. Bakerův plán, jenž se od předchozího lišil v tom, že poskytoval Západní Sahaře větší míru autonomie a v referendu nabízel tentokrát tři možnosti: úplnou nezávislost, jistou míru západosaharské autonomie v rámci Marockého království, nebo integraci do Maroka. Tento návrh tentokrát odmítla marocká strana, neboť takto rozsáhlá, i když dočasná, autonomie by s sebou mohla přinést silnou demokratizaci oblasti, jež mohla podlomit centralistický režim marocké monarchie. V roce 2004 rezignoval na svoji funkci James Baker. I přes vytrvalé snahy OSN se ani do roku 2006 nepodařilo odblokovat situaci. Vláda SADR působí v exilu v alžírském Tindufu a ovládá

---

¹⁶⁴ VODERADSKÝ (2004), s. 63.

maximálně 20% území Západní Sahary, jež je ovšem bez ekonomického potenciálu. Historicky uznalo SADR 81 států světa, v současné době je ovšem tento počet menší. Jak ukázal dosavadní vývoj, bude v budoucnosti velmi obtížné „rozmotat“ tento problém dekolonizace Západní Sahary. Problém, jehož kořeny sahají do poloviny 70. let a jehož vývoj po uzavření příměří v roce 1991 je významně ovlivněn zahraniční politikou zkoumaných států v letech 1975-1991.

Závěr

Západní Sahara byla společně s dalšími územími součástí španělských koloniálních držav. Pod tlakem Maroka, jež získalo nezávislost v roce 1956, a mezinárodního společenství se Španělsko postupně všech ostatních území v severní Africe (kromě Ceuty a Melilly) vzdalo. Nakonec v roce 1975 Španělsko předalo Maroku a Mauretánii i správu nad Západní Saharou. V té době španělská diplomacie nedisponovala silným mezinárodním spojencem, jenž by se za Španělsko postavil, a velmi obtížná byla i vnitropolitická situace vzhledem k probíhající erozi Frankova režimu. Na stranu Maroka se postavily USA i Francie a společně zablokovaly akceschopnost OSN. Marocká stabilita byla životně důležitá pro americké zájmy na africkém kontinentu a na Blízkém východě. Francie zase nemohla dopustit destabilizaci maghrebského regionu a ostře se postavila proti vzniku slabého státu, za který bojovala Fronta POLISARIO.

Španělsko, vzhledem ke složitostem spojeným s přechodem k demokracii, nemělo bezprostředně po svém odchodu ze Západní Sahary jasnou koncepci své maghrebské politiky. Na útoky proti svým občanům reagovala španělská strana uznáním Fronty POLISARIO, nicméně odmítala převzít zodpovědnost za důsledky Madridské smlouvy. Na počátku 80. let se zájem španělské diplomacie o tuto oblast opět zvyšuje. Jejím hlavním cílem bylo udržet v oblasti Maghrebu mocenskou rovnováhu mezi Alžírskem a Marokem. Situace v Západní Saharě Madridu vyhovovala, neboť její nerozhodný stav zabraňoval získání převahy Maroka nad Alžírskem a naopak. Ekonomická spolupráce s oběma maghrebskými rivaly byla pro Španělsko velmi důležitým motivem jeho zahraniční politiky. Španělsko bylo významným vývozcem vojenského materiálu do Maroka. USA prakticky po celou dobu konfliktu podporovaly Hassana II. mnoha různými prostředky. Od diplomatické podpory na mezinárodním poli po konkrétní projekty armádní spolupráce. Francie v konfliktu také upřednostňovala Maroko a

Mauretánii a jako jediná neváhala zasáhnout přímou vojenskou akcí proti jejich nepříteli.

Na konci 80. let se situace konfliktu v Západní Sahaře zásadně mění vlivem tří faktorů. Prvním z nich je postupné utlumování studené války, jež umožňuje USA zaujmout flexibilnější stanovisko. Druhým je nastupující proces sbližování Maroka a Alžírsko a problém Západní Sahary přestává být klíčovým aspektem vzájemných vztahů. Toto sblížení umožnilo zahájit integrační proces v celém Maghrebu. Třetím faktorem je vlastní změna válečné situace, neboť Maroko díky stavbě zdí získalo jasnou převahu nad Frontou POLISARIO. Tyto proměny vytvořily podmínky pro zahájení úspěšného mírového procesu, jemuž se nebrání ani jeden ze zkoumaných států. Do řešení se tak mohou zapojit mezinárodní organizace včetně OSN, která byla do té doby vzhledem k postoji USA a Francie neschopná zásadně jednat ve prospěch ukončení konfliktu.

Výsledkem všeobecné snahy je mírový plán, který ovšem reflektuje výhodnější postavení Maroka. Následné snahy o uspořádání referenda, vycházející z podmínek příměří z roce 1991, jsou blokovány Marokem. I přes současnou podporu většiny členů mezinárodního společenství se ani do roku 2006 nepodařilo uspokojit přání saharawinského lidu vyslovit se ve svobodném referendu. Nutno dodat, že velkou vinu na tomto stavu má zahraniční politika Španělska, USA a Francie během konfliktu v Západní Sahaře mezi lety 1975-1991.

Vlastní text:

Počet slov: 14 114

Počet znaků (včetně mezer): 96 563

Počet stran: 59

Summary

The Conflict in Western Sahara (former Spanish Sahara) broke up in 1975 and the fight between the representative of Saharawi people (Front POLISARIO) and Morocco ended in 1991 when the ceasefire was signed. This text deals with the foreign policy of three countries (Spain, USA and France) towards this conflict in context of their interests in the region of Maghreb or in context of The Cold War (in case of USA). Any of these states desired the creation of Saharan Arabic Democratic Republic which the Front POLISARIO was fighting for. Moreover USA and France, both considering Morocco as the best friend in Maghreb, gave a crucial support to Morocco by providing diplomatic, financial, logistic and military aid. Spain's position can be defined as more neutral but it also supplied arms to Morocco during the conflict.

The role of international organizations is quite passive. Despite many resolutions about Western Sahara, neither UN nor OAU were successful in resolving the conflict and made both fighting parties to stop their military actions. The situation changed in the late 80's when UN ceased to be blocked by American and French and started to play a mediational role during peace plan negotiations. Thanks to the changes in international and regional situation this process finally led in ceasefire. The ceasefire treaty reflected the Moroccan military dominance over Saharawis and Morocco has used its strong position to avoid or at least to delay the realization of free referendum of self-determination of Saharawi people. This advantageous Moroccan position results from the support of mentioned states during the conflict.

Přílohy (mapy)

Mapa č. 1. Španělská území v severní Africe 1934-56

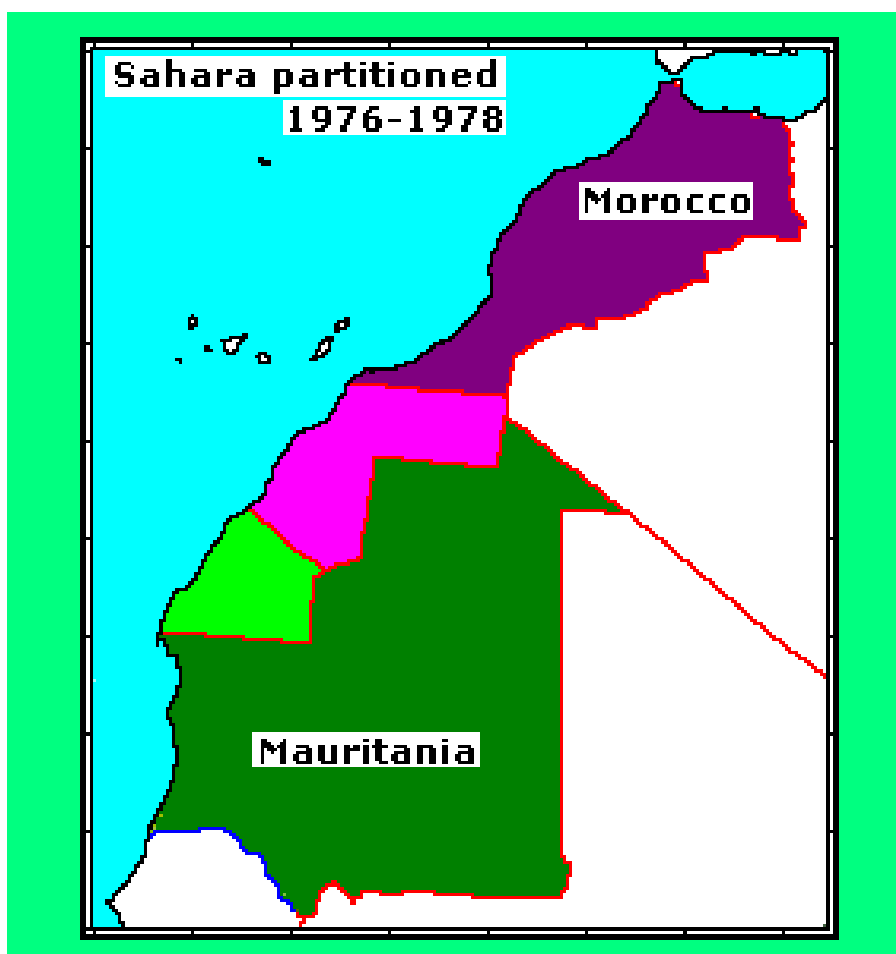
Zdroj: <http://es.wikipedia.org/wiki/Imagen:Saharaoccidentales.svg>

Mapa č. 2. Západní Sahara

Zdroj: http://farm1.static.flickr.com/18/68996459_1b48c7aa53_m.jpg

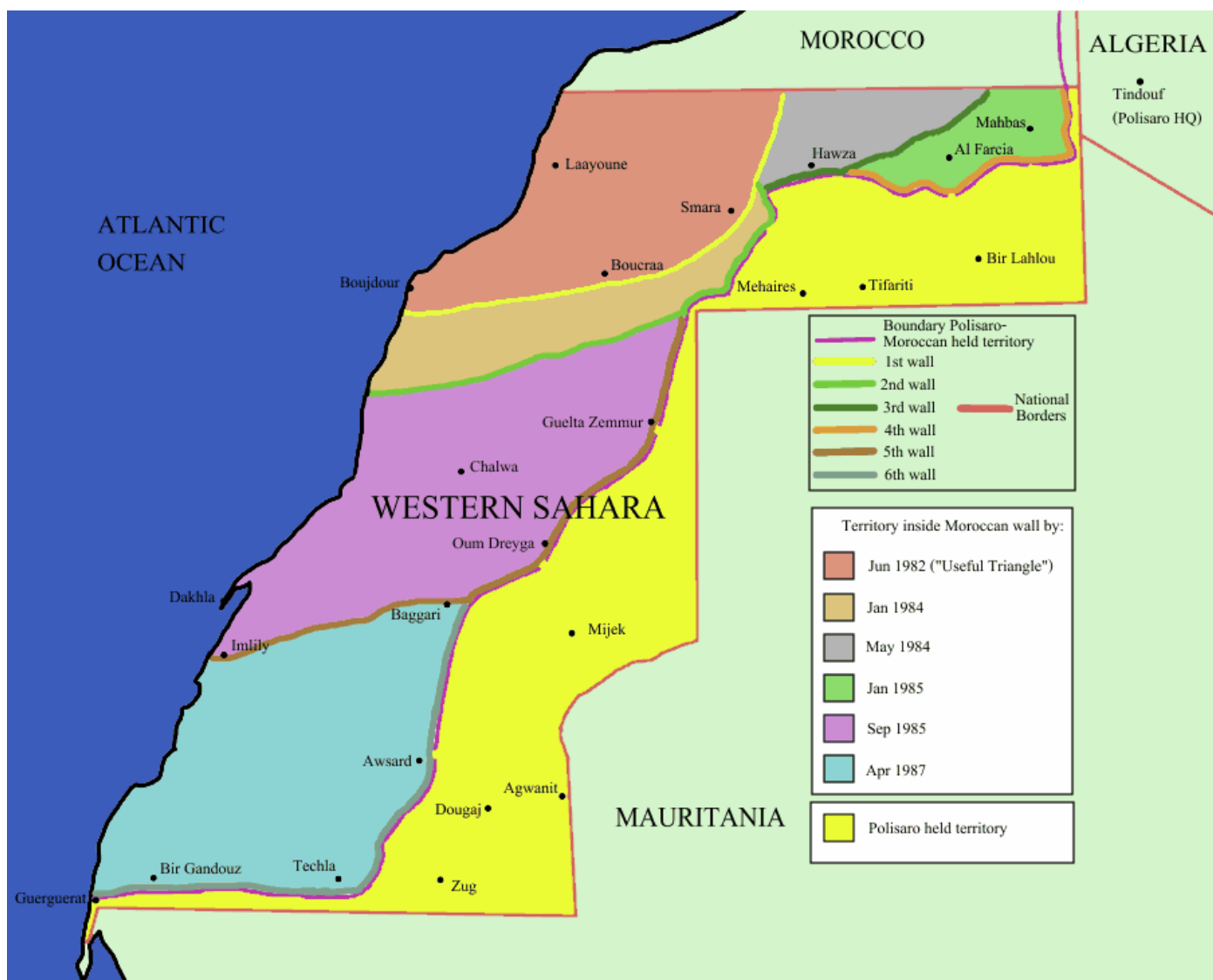
Mapa č. 3. Rozdělení Západní Sahary Marokem a Mauretánií

Zdroj:

<http://images.google.cz/imgres?imgurl=http://www.zum.de/whkmla/histatlas/northafrica/spsah1912.gif&imgrefurl=http://www.zum.de/whkmla/histatlas/northafrica/haxwsahara.html&h=239&w=284&sz=4&hl=cs&start=12&tbnid=2hhtwHgElajZfM:&tbnh=96&tbnw=114&prev=/images%3Fq%3Drio%2Bde%2Boro%26svnum%3D10%26hl%3Dcs%26lr%3D%26sa%3DG>

Mapa č. 4. Marocké obranné valy v Západní Saharě

Zdroj:

http://images.google.cz/imgres?imgurl=http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/0/0a/Western_sahara_walls_moroccan.gif/746pxwestern_sahara_walls_moroccan.gif&imgrefurl=http://commons.wikimedia.org/wiki/Image:Western_sahara_walls_moroccan.gif&h=600&w=746&sz=62&hl=cs&start=1&um=1&tbnid=os8OCvCN8UquAM:&tbnh=113&tbnw=141&prev=/images%3Fq%3DWestern_sahara_walls_moroccan%26svnum%3D10%26um%3D1%26hl%3Dcs%26lr%3D%26sa%3DN

Seznam použitých zdrojů:

Dokumenty

Foreign Military Sales, Foreign Military Construction Sales and Military Assistance Fact. Washington: Department of Defence, 1981

La politique étrangère de la France: textes et documents / 3e trimestre 1977.
Paris : Ministère des affaires étrangères, 1977.

Organizace spojených národů:

Charta OSN

Rezoluce RB OSN:

Rezoluce RB OSN 377 (1975): Western Sahara (22 Oct)
Rezoluce RB OSN 379 (1975): Western Sahara (2 Nov)
Rezoluce RB OSN 380 (1975): Western Sahara (6 Nov)
Rezoluce RB OSN 621 (1988): Western Sahara (20 Sept)
Rezoluce RB OSN 658 (1990): Western Sahara (27 June)
Rezoluce RB OSN 690 (1991): Western Sahara (29 Apr)

Rezoluce VS OSN týkající se Západní sahary:

A/RES/1514 (XV) 1960
A/RES/1654 (XVI)1961
A/RES/2072 (XX) 1965
A/RES/2229 (XXI) 1966
A/RES/2354 (XXII) 1967
A/RES/2428 (XXIII) 1968
A/RES/2591 (XXIV) 1969
A/RES/2711 (XXV) 1970
A/RES/2983 (XXVII) 1972
A/RES/3162 (XXVIII) 1973
A/RES/3292 (XXIX) 1974
A,B/RES/3458 (A) (XXX) 1975
A,B/RES/3458 (B) (XXX) 1975
A/RES/31/45 1976
A/RES/32/22 1977
A/RES/33/31 1978
A/RES/34/37 1979
A/RES/35/19 1980
A/RES/36/46 1981
A/RES/37/28 1982
A/RES/38/40 1983
A/RES/39/40 1984
A/RES/40/50 1985
A/RES/41/16 1986
A/RES/42/78 1987
A/RES/43/33 1988
A/RES/44/88 1989
A/RES/45/21 1990
A/RES/46/67 1991

Decision of the OAJ Implemetation Committee on Western Sahara. OAU
DOC. AGH/IMP.C/WS/DEC.1(1) Rev. 1.

(Součást přílohy knihy: DAMIS (1983): Conflict in Northwest Africa : The Western Sahara Dispute)

International Court of Justice, Advisory Opinion of 16 October

1975<http://www.u-paris2.fr/cij/icjwww/idecisions/isummaries/isasummary751016.htm>

Organizace africké jednoty:

Charta OAJ

Dokumenty Konferencí nejvyšších představitelů členských států OAJ:

CIAS/Plen.2/Rev.2 (1963)

AHG/Res. 75 (XII) (1975)

AHG/Res. 92 (XV) (1978)

Mezinárodní smlouvy:

Tripartite Agreement Among Spain, Morocco and Mauretania Signed at Madrid on November 14, 1975

Peace Treaty Between the Polisario Front and the Islamic Republic of Mauretania Signed in Algiers on August 5, 1979

(Obě smlouvy jsou součástí přílohy knihy: DAMIS (1983) Conflict in Northwest Africa : The Western Sahara Dispute)

Ústava Saharské arabské demokratické republiky

Ženevská konvence (IV) o ochraně civilních osob za války (1949)

Literatura

*BARRE, Raymond: Au tournant du siècle. Principes et objectifs de politique étrangère. Paris : Plon 1988

*BARBIER, Maurice: Le Conflit du Sahara occidental. Paris: Harmattan 1982

*BOUKHARI, Amed: Las dimensiones internacionales del conflicto del Sahara occidental y sus repercusiones para una alternativa marroquí. Madrid : Real Instituto Elcano 2004

*DAMIS, John: Conflict in Northwest Africa : The Western Sahara Dispute. Stanford : Stanford University 1983

*DEAN, David J.: The Air Force Role in Low-Intensity Conflict. Alabama: Air University Press 1986

dostupné na: https://www.maxwell.af.mil/au/aul/aupress/Books/Dean_LIC/dean_LIC.pdf

*GILLESPIE, Richard: Spain and the Mediterranean: Developing a European Policy Towards the South. Houndmills : Macmillan 2000

*GONZÁLES CAMPOS, Julio D.: Las pretensiones de Marruecos sobre los territorios españoles en el Norte de África (1956-2002). Madrid : Real Instituto Elcano 2004

*GROSSER, Alfred: Affaires extérieures : La politique de la France 1944-1984. Paris: Flammarion 1984

- *HORÁKOVÁ, Lucie: Komparace Maroka, Alžírsko a Tunisko. Diplomová práce, Praha: VŠE v Praze 1999
- *KISSINGER, Henry Alfred: Umění diplomacie. Od Richelieua k pádu Berlínské zdi. Praha: Prostor 1997
- *KISSINGER, Henry Alfred: Bouřlivé roky. Praha : BB art 2004
- *KRIEGER, Joel: Oxfordský slovník světové politiky. Praha: OTTOVO nakladatelství 2000
- *MAXWELL, Kenneth: The New Spain: From Isolation to Influence. New York : Council on Foreign Relations 1994
- *NÁLEVKA, Vladimír: Čas soumraku: Rozpad koloniálních impérií po druhé světové válce. Praha: Triton 2004
- * PLECHANOVÁ, Běla a kol.: Kapitoly z dějin mezinárodních vztahů 1941-1995. Praha: ISE 1997
- * PRESTON, Paul: Franco. Krvavý diktátor nebo spasitel Španělska? Brno: BB art 2001
- * RIEGL, Martin: Typologie kvazi-států. Diplomová práce, Praha: FSV UK 2006
- * RUIZ MIGUEL, Carlos: El Sahara occidental y España: historia, política y derecho. Análisis crítico de la política exterior española. Madrid: Dykinson 1995
- * The Middle East and North Africa 1991. London: Thirty-seventh Edition 1990
- * UBIETO ARTETA, Antonio a kol.: Dějiny Španělska. Praha: Nakladatelství LN 2002
- * ULD ES-SWEYIH, Mohamed-Fadel uld Ismail: El primer Estado del Sahara Occidental. Paris: L'Harmattan, 1998
dostupné na:
<http://www.arso.org/1estadosaharai.pdf#search=%22F.%20Villar%3A%20El%20proceso%20de%20autodeterminacion%20del%20Sahara%2C%20Valencia%20%22>

Ostatní zdroje

Periodika:

- *BEAM, Alex: Who owns the phosphates? Polisario war in the Sahara. *The Nation*. 21.1.1978, s. 42-44
- *DAGUZAN, Jean-Francois: France, Democratization and North Africa. *Democratization*, 2002, Vol. 9, No.1, s. 135-148

- *DELA ROSA, Darrell: The UN Role in Western Sahara. *UN Chronicle*. 2003, Vol. 40, No. 3, s. 22
- *FRANCK, Thomas M.: The Stealing of the Sahara. *American Journal of International Law*, 1976, Vol. 70, No. 4, s. 694-721
- *O'REILLY, Philip J.: Saharans keep fighting for their homeland. *New York Times*, 1. 3. 1983. s. A.22
- *REES, Tim: Between the Rock and a Hard Place: Spain's International Relations in the Twentieth and Twenty-first Centurie. *Journal of Contemporary History*. 2003, Vol. 34. No. 4. s. 633-646
- * SMITH DE CHERIF, Teresa K.: Peace in the Western Sahara? *Africa Today*. 1991, Vol. 38 No. 4, s. 49-59
- * SOLARZ, Stehen J.: Arms for Morocco? *Foreign Affairs*, 1979/80, Vol 58, No. 2, s. 278-99
- *SPRINGEROVÁ, Pavlína: Západní Sahara – příběh neukončené dekolonizace. *Politologické revue*, 2005, Vol. 11, No. 1, s. 40-61
Analýza dostupná na osobní stránce autorky:
<http://fhs.uhk.cz/ibero/clanky/?typ=s&id=2> (relativně stabilní)
- *VODERADSKÝ, Ján: Západná Sahara a medzinárodné aspekty neukončenej dekolonizácie. *Medzinárodné otázky*. 2004, Vol. 13, No. 4, s. 57-79
- *VOLMAN Daniel: Africa's Rising Status in American Defence Policy. *The Journal of Modern African Studies*, 1984, Vol. 22, No. 1, s. 143-151
- *WENGER, Martha: Reagan Stakes Morocco in Sahara Struggle. *MERIP Reports*, 1982, Vol. 12, No. 105, s. 22-26+30
- *ZOUBIR, Yahia H.: The Western Sahara Conflict: Regional And International Dimension. *The Journal of Modern African Studies*. 1990, Vol. 28, No. 8, s. 225-243

Internetové zdroje:

(I) Stránky institucí:

- www.africa-union.org –oficiální stránky Africké unie
- www.arso.org- stránky Sdružení příznivců svobodného referenda v Západní Saharě
- www.boe.es –oficiální věstník španělského království
- www.realinstitutoelcano.org –stránky královského ústavu pro mezinárodní a strategická studia
- <http://www.wsahara.net/polisario.html> -oficiální stránky Fronty POLISARIO
- www.osn.org -oficiální stránky Organizace spojených národů
- www.minurso.unlb.org/mission_overview.htm- informace o misi OSN (MINURSO)
- <http://www.icj-cij.org/> -stránky Mezinárodního soudního dvora v Haagu

www.ciaonet.org/ - Columbia International Affairs Online
www.ambrasd.org/ES/indexes.htm - Ambasáda RASD v Alžírsku
<http://mondediplo.com> – internetové stránky Le monde diplomatique
www.americandiplomacy.org – portál věnující se zahraniční politice USA

(2) *Analýzy:*

*BOUKHARS, Anouar: A Two-level Game Analysis of the Complexities of Interstate Rivalry in the Maghreb. Columbia International Affairs Online. 2001, WP 5/2001

<http://www.ciaonet.org/access/boa02/boa02.html> (relativně stabilní)

* Fakta a čísla OSN. Kapitola 7-dekolonizace. 2005, propagační materiál OSN on-line. s. 236-247.

<http://www.osn.cz/soubory/fakta-a-cisla-osn-2005-kapitola-7.pdf>

(relativně stabilní)

*HERMAN, Cohen J.: United States and Africa. Non-Vital Interests Also Require Attention. *AmericanDiplomacy.org*. 2003, Commentary & Analysis, 30.8.2003

[http://www.unc.edu/depts/diplomat/archives_roll/2003_07-](http://www.unc.edu/depts/diplomat/archives_roll/2003_07-09/cohen_africa/cohen_africa.html)

[09/cohen_africa/cohen_africa.html](http://www.unc.edu/depts/diplomat/archives_roll/2003_07-09/cohen_africa/cohen_africa.html) (relativně stabilní)

*KARMOUS, Afifa: Les ressources naturelles d'un territoire non autonome: le Sahara Occidental. 2001. Příspěvek na konferenci *Colloque des Juristes sur le Sahara Occidental*, Paris le 28 avril 2001

<http://www.arso.org/colljupa.karmous.htm>

(spíše nestabilní, staženo 10.12.2006, 23:17)

*MUNDY, Jacob: How the US and Morocco seized the Spanish Sahara. *Le monde diplomatique*. 2006, WP 1/2006

<http://mondediplo.com/2006/01/12asahara> (relativně stabilní)

*POTHOVEN, Christopher M.: Helping and Hindering: The Role of the United States and United Nations in the Western Sahara Conflict. *Journal of Public and International Affairs*. 2002, Vol. 13. V pdf. podobě na:

http://www.princeton.edu/~jpia/pdf2002/Vol13_Spring02_8.pdf

(spíše nestabilní, staženo 17.10.2006, 21:30)

*RUIZ MIGUEL, Carlos: Los Acuerdos de Madrid, inmorales, ilegales y políticamente suicidas. *La Ilustración Liberal*, 2005/6 (invierno), No. 26

http://www.libertaddigital.com/ilustracion_liberal/articulo.php/647

(spíše nestabilní, staženo 1.3.2007, 14:31)

*ZOUBIR, Yahia H.: American Policy in the Maghreb: The Conquest of a new Region? Real Instituto Elcano: Working paper, 2006, No. 13/2006

<http://www.realinstitutoelcano.org/documentos/250.asp> (relativně stabilní)

*ZUNES, Stephen: Morocco and Western Sahara. *Foreign Policy In Focus*. 1998, Vol. 3, No. 42,

<http://www.arso.org/01-3-fpic.htm> (spíše nestabilní, staženo 15.10.2006, 22:36)

Nepublikované zdroje:

*VRABEC, Michal: Španělská Sahara. Seminární práce k předmětu Úvod do mezinárodních vztahů, FSV UK 2006

Předkládaný projekt:

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD
INSTITUT POLITOLOGICKÝCH STUDIÍ

PROJEKT BAKALÁŘSKÉ PRÁCE NA TÉMA:

***Mezinárodní dimenze konfliktu v
Západní Saharě 1975-1991***

autor: *Michal Vrabec*
obor a ročník: *Politologie a mezinárodní vztahy, 3. ročník bakalářského studia*
akademický rok: *2006/2007*
vedoucí práce: *Mgr. Martin Riegl*

Souhlasím s vedením bakalářské práce:

—
Mgr. Martin Riegl

Téma a cíl práce

Ve své práci se chci zabývat konfliktem v Západní Sahaře a jeho mezinárodními souvislostmi, konkrétně zahraniční politikou vybraných států a jejich zájmy v této oblasti a dále také rolí Organizace spojených národů a Organizace africké jednoty. Jedná se o téma, které v českém prostředí ještě nebylo komplexněji zpracováno, a tudíž ani není v přílišném povědomí.

Cílem práce bude pochopit zájmy jednotlivých států, které vedly tyto státy k té či oné pozici ke konfliktu v Západní Sahaře. Pokusím se tento konflikt zasadit do širšího kontextu mezinárodně politické situace. Samozřejmě se také budu snažit vyložit samotný problém Západní Sahary v jeho historických souvislostech.

Pokud se jedná o časové vymezení konfliktu, tak rok 1975 jsem zvolil z toho důvodu, že tehdy došlo k uzavření trojstranné dohody mezi Španělskem, Marokem a Mauretánií, tzv. Madridské dohody, ve které byl dohodnut odchod španělských jednotek ze Západní Sahary do února 1976. Když poslední španělský voják opustil území, již dříve vzniklá fronta POLISARIO, zastupující zájmy Saharawinců, vyhlásila na území bývalé španělské kolonie Saharawinskou arabskou demokratickou republiku (RASD). Současně s tím však vojska Maroka a Mauretánie překročila hranice nového státu a okupovala značné části Západní Sahary. Na tomto území se rozhořel konflikt, který oficiálně trval až do roku 1991, kdy vstoupilo v platnost marocko-saharské příměří (s Mauretánií uzavřeno již v 1979) a celkově se změnila mezinárodní situace, a tedy i zájmy jednotlivých států.

V první části práce bych se chtěl věnovat historické analýze daného území od počátků španělské kolonizace v druhé polovině 19. století. Rozeberu příčiny španělských snah o kolonizaci, územní vývoj a španělské vyrovnávání se s dekolonizačními tendencemi na počátku druhé poloviny 19. století. Dále vysvětlím okolnosti uzavření Madridské smlouvy a politický vývoj až do roku 1991.

V dalších třech částech postupně rozeberu zahraniční politiku tří vybraných zemí, jejich zájmy v daném regionu, snahy a jednání, jež souviselo s konfliktem. Významnou roli hrála také OSN, jež vydala mnoho rezolucí týkajících se tohoto problému. Dokonce bylo požádáno o vyjádření Mezinárodního soudního dvora. Avšak otázce role OSN a OAJ bude věnována zvláštní část práce.

Předposlední, nejdůležitější část, se bude týkat komparace zahraniční politiky jednotlivých zemí. Porovnáám důvody, cíle, prostředky a úspěchy. Zajímavostí je, že každá země vnějškově vystupovala jako neutrální, avšak její skutečná zahraniční politika se mnohdy od oficiálního tvrzení výrazně odlišovala.

V práci bych se chtěl zmínit i o současném statu tohoto území, přestože jsem si vědom jistého vybočení z časového ohraničení tématu bakalářské práce. Důvodem pro představení současné situace v Západní Sahaře může být nejen zajímavost této problematiky, ale vlastně i fakt, že to byla samotná zahraniční politika mnou vybraných států a její důsledky, jež měly zásadní vliv na současné mezinárodní postavení Západní Sahary.

V první části, exkurzu do historie území, použiji metodu historické analýzy, ve stěžejní části potom srovnávací metodu.

Předběžná struktura práce

I. Úvod

II. Historický vývoj území

španělská kolonizace, vývoj do 1975, vývoj konfliktu 1975-1991

III. Zahraniční politika vybraných států

III.1. Španělská zahraniční politika

III.2. Francouzská zahraniční politika

III.3. Zahraniční politika USA

III.4. Komparace zájmů a zahraniční politiky vybraných subjektů

IV. Role mezinárodních organizací při řešení konfliktu

V. Současné mezinárodní postavení Západní sahary

VI. Shrnutí a závěr

Předpokládaná literatura:

Neperiodická

Primární

Memorandum hnutí POLISARIO poslané RB OSN 11.08.2002

Rezoluce RB OSN č. 377, 379, 380 z roku 1975

Rezoluce VS OSN týkající se Západní sahary:

A/RES/2072 (XX) 1965
A/RES/2229 (XXI) 1966
A/RES/2354 (XXII) 1967
A/RES/2428 (XXIII) 1968
A/RES/2591 (XXIV) 1969
A/RES/2711 (XXV) 1970
A/RES/2983 (XXVII) 1972
A/RES/3162 (XXVIII) 1973
A/RES/3292 (XXIX) 1974
A/RES/3458 (XXX) 1975
A/RES/31/45 1976
A/RES/32/22 1977
A/RES/33/31 1978
A/RES/34/37 1979
A/RES/35/19 1980

Ústava Saharské arabské demokratické republiky

Vyjádření Mezinárodního soudního dvoru k otázce Západní sahary, 16.10.1975

Zahraniční politika Francie: texty a dokumenty. Období 1976-77. Paris: Ministère des affaires étrangères, 1976-77.

Zpráva generálního tajemníka k situaci v Západní sahaře, 12.8.1999, 875/99

Zpráva španělského ministerstva zahraničí (BOE n. 159 de 4/7/1975)

Sekundární

*BAAR, Vladimír: Národy na prahu 21. století. Emancipace nebo nacionalismus?
Ostrava: Tilia, 2002

*BAGAYOKO-PENONE, Niagalé: Afrique : Les stratégies française et américaine.
Paris : Harmattan, 2003

- *BARBIER, Maurice: Le Conflit du Sahara occidental. Paris : Harmattan, 1982
- *BOUKHARI, Amed: Las dimensiones internacionales del conflicto del Sahara occidental y sus repercusiones para una alternativa marroquí. Madrid : Real Instituto Elcano, 2004
- *BREZINSKI, Zbigniew: Velká šachovnice. K čemu Ameriku svazuje její globální převaha. Praha: Mladá fronta, 1999
- *DAMIS, John: Conflict in Northwest Africa : The Western Sahara Dispute. Stanford : Stanford University, 1983
- *GILLESPIE, Richard: Spain and the Mediterranean : Developing a European Policy Towards the South. Houndmills : Macmillan, 2000
- *GONZÁLES CAMPOS, Julio D.:Las pretensiones de Marruecos sobre los territorios españoles en el Norte de África (1956-2002). Madrid : Real Instituto Elcano, 2004
- *GROSSER, Alfred: Affaires extérieures : La politique de la France 1944-1984. Paris : Flammarion, 1984
- *HNÍZDO, Bořek: Mezinárodní perspektivy politických regionů. Praha: ISE, 1995
- *HORÁKOVÁ, Lucie: Komparace Maroka, Alžírsko a Tunisko. Diplomová práce, VŠE v Praze, 1999
- *KISSINGER, Henry: Umění diplomacie. Od Richelieu k pádu Berlínské zdi. Praha: Prostor, 1997
- *KISSINGER, Henry Alfred: Roky obnovy. Praha : BB art, 2002.
- *KISSINGER, Henry Alfred: Bouřlivé roky. Praha : BB art, 2004.
- *KISSINGER, Henry Alfred: American Foreign Policy : A Global View. Singapore : Institute of Southeast Asian Studies, 1982.
- *KRIEGER, Joel: Oxfordský slovník světové politiky. Praha: OTTOVO nakladatelství, 2000
- *LACINA, Karel a kol.: Nejnovější dějiny Afriky. Praha: Svoboda, 1987
- *MAUROIS, André: Dějiny Francie. Praha : Lidové noviny, 1994
- *MAXWELL, Kenneth: The New Spain: From Isolation to Influence. New York : Council on Foreign Relations, 1994
- *MIGUEL RUIZ, Carlos: El Sahara occidental y España: historia, política y derecho. Análisis crítico de la política exterior española. Madrid: Dykinson, 1995

- *MIGUEL RUIZ, Carlos: El largo camino jurídico y político hacia el "Plan Baker II": ¿Estación de término? Madrid : Real Instituto Elcano, 2003
- *NIGOUL, Claude: Menaces en Méditerranée : Données nouvelles et conséquences pour la politique de sécurité de la France Paris : Fondation pour les études de défense nationale, 1987
- *OPLUŠTIL, Václav: O francouzsko-africkém společenství. Praha : Nakladatelství politické literatury, 1963
- * PÁTEK, Jaroslav: Otázky mezinárodních vztahů : Sborník ; Sv. 2. Praha : Ústav pro mezinárodní politiku a ekonomii; Státní nakladatelství politické literatury, 1962.
- *PENNELL, C. R.: Morocco : From Empire to Independent. Oxford : Oneworld, 2003
- *PLECHANOVÁ, Běla a kol.: Kapitoly z dějin mezinárodních vztahů 1941-1995. Praha, ISE, 1997
- *PRESTON, Paul: Franco. Krvavý diktátor nebo spasitel Španělska? Brno, BB art, 2001
- *THORNTON, Archibald Paton: Imperialism in the twentieth century. Minneapolis : Macmillan, 1980
- * UBIETO ARTETA, Antonio a kol.: Dějiny Španělska. Praha: Nakladatelství LN, 2002
- * VRÁNA, Jiří: Otázky mezinárodních vztahů : Sborník ; Sv. 3. Praha : Ústav pro mezinárodní politiku a ekonomii ; Státní nakladatelství politické literatury, 1962

Periodická:

- *BERÁNEK, Ondřej: Západní sahara - příběh neukončeného referenda. In: *Mezinárodní politika*, č.4 , 2004
- *FRANCK, Thomas M.: The Stealing of the Sahara. *American Journal of International Law*, ročník 70, číslo 4 (říjen 1976), pp. 694-721
- *KARSH, Efraim: Cold War, Post-Cold War: does it make difference for the Middle East. *Review of International Studies* (1997), 23, 271-291
- *MIGUEL RUIZ, Carlos: Nacionlidad española de ciudadanos saharauuis: Secuela de una decolonizacion frustrada (y frustrante). In: *Revista General de Derecho*, č. 663, 1999

*MIGUEL RUIZ, Carlos: Recientes desarrollos del conflicto del Sáhara Occidental: Autodeterminación y Estatalidad. In: Anuario Mexicano de Derecho Internacional. č. 1, 2001

*MIGUEL RUIZ, Carlos: El mito de la unanimidad marroquí sobre el Sáhara. In: *Sahara Libre*, č 4, 2000

*MIGUEL RUIZ, Carlos: El Sáhara Occidental en la encrucijada. In: *Otras Vozes*, č. 13, 2000

*SPRINGEROVÁ, Pavlína: Západní Sahara – příběh neukončené dekolonizace. In: *Politologická revue*, č. 2, 2005

*VODERADSKÝ, Ján: Západná Sahara a medzinárodné aspekty neukončenej dekolonizácie. In: *Medzinárodné otázky*. č. 4, 2004

Internetové zdroje:

Stránky institucí:

www.africa-union.org –oficiální stránky Africké unie

www.arso.org- stránky Sdružení příznivců svobodného referenda v Západní Sahaře

www.boe.es –oficiální věstník španělského království

www.realinstitutoelcano.org –stránky královského ústavu pro mezinárodní a strategická studia

<http://www.wsahara.net/polisario.html> -oficiální stránky fronty POLISARIO

www.osn.org -oficiální stránky Organizace spojených národů

Analýzy:

*POTHOVEN, Christopher M.: Helping and Hindering: The Role of the United States and United Nations in the Western Sahara Conflict.

http://www.ciaonet.org/olj/jpia/v13_2002/v13_2002i.pdf

17.10.2006

*RICHÉ, Philippe, Les ressources naturelles du Sahara occidental.

<http://www.sahara-occidental.com/pages/informer/ressources/framsommsup.htm>

15.10.06

*ULD ES-SWEYIH, Mohamed-Fadel uld Ismail: El primer Estado del Sahara Occidental.

<http://www.arso.org/1estadosaharai.pdf#search=%22F.%20Villar%3A%20El%20proceso%20de%20autodeterminacion%20del%20Sahara%2C%20Valencia%20%22>

*ZUNES, Stephen: Morocco and Western Sahara. In: Foreign Policy In Focus. ročník 3, číslo 42, prosinec 1998

<http://www.arso.org/01-3-fpic.htm>

15.10.2006